

POMURSKI VESTNIK

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE
DELOVNEGA LJUDSTVA
ZA POMURJE

Leto VII. — Stev. 29.

Murska Sobota, 21. julija 1955

Cena din 10.—

PRVA SEJA NOVEGA OLO M. SOBOTA

Družno za napredek pokrajine ob Muri

Franc Rogl - novi predsednik OLO

Pomen večerajšnjega zgodovinskega dogodka, ki se je pripetil s tem, da so se v M. Soboti prvič zbrali na skupni seji ljudski odborniki novega OLO z obeh bregov Mure, je še menda najlepše izrazil najstarejši odbornik in začasno predsedujoči, sivolasi možakar z Mursčaka na desnem bregu Mure, tov. Ivan Stuhec, ko je dejal: »Prvič v zgodovini se dnaes združujemo Panonski Slovenci v skupnih željah in hotenjih, da bi v slogi kot bratje delali za dobrobit našega ljudstva na vseh področjih družbene dejavnosti.« — Po njegovem nagovoru so odborniki Okrajnega zbora zaprilegli in izvolili za svojega stalnega predsednika tov. Stefana Sabjana.

Podobno razpoloženje je bilo tudi v Zboru proizvajalcev. Sejo je začasno vodil najstarejši odbornik tov. Karl Panker. Po zaprisegi so izvolili za predsednika Zbora tov. Rudija Svenska.

Na skupni seji obeh zborov so najprej izvolili začasno komisijo za

volitve in imenovanja, ki se je takoj sestala in sestavila ustrezne predloge. V njenem imenu je tov. Jože Gričar predlagal, naj bi Okrajni ljudski odbor izvolil za svojega predsednika tov. Franca Rogla, za prvega podpredsednika tov. Bogomirja Verdeva in za drugega podpredsednika tov. Pavla Korošca. Predlog tov. Gričarja so odborniki toplo pozdravili s ploskanjem in ga pozneje tudi soglasno osvojili.

V imenu izvoljenih tovarišev se je za zaupanje zahvalil tov. Franc

ne bo OLO na svoji prihodnji seji izvolil svoje stalne odbore, komisije in svete. Za tajnika OLO je bil imenovan tov. Ludvik Rapoša. Njegovo imenovanje so odborniki ugodno sprejeli.

V razpravi o odloku, v katerem naj bi bilo določeno, koliko odbornikov naj bi šteli ljudski odbori bodočih večjih občin, se je oglasil odbornik iz občine Salovci-Gor. Petrovci in predlagal OLO, naj bi imela njegova občina namesto 25 (kakor je bilo sprva v osnutku odloka predvideno) 27 odbornikov. Po krajši razpravi so navzoči z večino glasov osvojili njegov predlog.

Franc Rogl, predsednik novega OLO M. Sobota

Rogl, ki je med drugim dejal: »S tega mesta Vam obljubljam, da bomo delali v dobrobit prebivalstva obeh dosedanjih okrajev, prepričani, da bomo s skupnimi močmi in v slogi popeljali Pomurje na pot napredka, da bo združena pokrajina postala sčasoma eno naprednih območij v naši republiki in svet srečnih ljudi. Prekmurje se v tem trenutku počuti še posebno srečnega, ker se združuje z ožjim delom naše matične domovine.«

Na skupni seji, kateri sta med drugimi gosti prisostvovala tudi zvezna poslanca tov. Vanek Siftar in Ivan Kreft ter predsednik OO SZDL tov. Miloš Ledinek, so izvolili tudi personalno komisijo, komisijo za statut OLO, komisijo za proračun, komisijo za ugotovitev premoženjskih pravic in obveznosti, ki preidejo na novi okraj, komisijo za prevzem arhiva in komisijo za vskladenje pravnih predpisov. Izvoljene odborniške komisije so začasnega značaja in bodo opravljale svoje poslanstvo le dotle, dokler

Od nedelje dalje —

ZDRUŽENO SINDIKALNO VODSTVO ZA POMURJE

Zadnje nedelje dopoldne je bila v M. Soboti plenarna seja članov okrajnih sindikalnih svetov Ljutomer in M. Sobota. Na seji so izvolili 15-članski iniciativni odbor za združeno Pomurje. Za predsednika tega odbora je bil izvoljen član republiškega Zbora proizvajalcev tov. Viktor Pintarič, za tajnika pa tov. Rudi Rapl-Savo.

Seje so se polnoštevno udeležili delegati z obeh bregov Mure, navzoča pa sta bila tudi tajnik Republiškega odbora sindikatov Slovenije tov. Mavricij Borec in sekretar Okraj. odbora SZDL tov. Jože Gričar.

Potem ko so poslušali izčrpana poročila o delovanju sindikalnih organizacij v obeh dosedanjih okrajih, so delegati razpravljali o vrsti aktualnih problemov — predvsem o

delavskem samoupravljanju, novem plačilnem sistemu in ideološko-političnem izobraževanju članstva. Ugotovili so, da je bilo dosedanje delovanje sindikalnih podružnic marsikje pomanjkljivo in premalo sistematično. Podobno velja tudi za okrajna vodstva. Osnovne organizacije tudi niso bile deležne dovolj pomoči, zato se ponekod tudi niso znašle pri opravljanju svojega poslanstva.

Delegati so na kraju plenarne seje pooblastili izvoljeni iniciativni odbor in okrajno vodstvo SZDL, naj sestavi ustrezne zaključke in priporočila, ki bodo sindikalnim podružnicam lahko koristno služile kot napotilo za nadaljnje delovanje.

sk

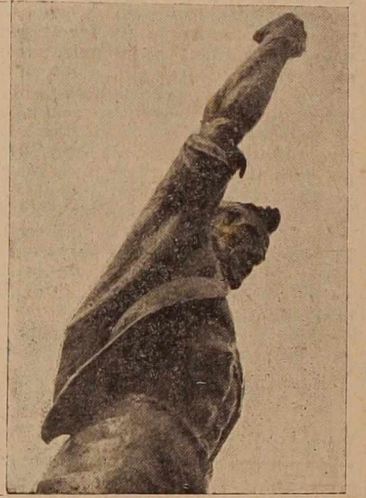
Ob 22. juliju — Dnevu vstaje, pozdravljamo delovne ljudi Pomurja in želimo še nadaljnjih uspehov in delovnih zmag v skupnih prizadevanjih za gospodarski in vsestranski razvoj združene pokrajine

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR

OKRAJNI ODBOR SZDL

OKRAJNI KOMITE ZKS

MURSKÉ SOBOTE

S prve seje okrajnega odbora SZDL za Pomurje

VSO SKRB organom delavskega upravljanja

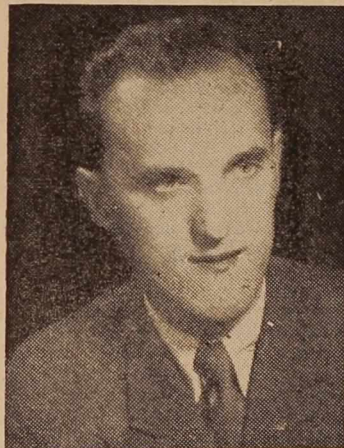
V soboto, 16. julija je bila v M. Soboti prva seja Okr. odbora SZDL za Pomurje. Sejo je vodil predsednik Okrajnega odbora SZDL tov. Miloš Ledinek. Člani so razpravljali o bodočem delu in v ta namen izvolili kulturno-prosvetno, gospodarsko in manjšinsko komisijo. Pri občinskih odborih SZDL pa bosta obstojali le prvi dve.

Osrednji predmet razprave so bili sindikati in vprašanje delavskega samoupravljanja. Potrjene so bile ugotovitve, ki sta jih že prinesli obe letni skupščini OSS, da so tarifni pravilniki in norme pozitivno vplivali na povečanje storitnosti v posameznih obratih. Poročili tov. Rudija Rapla, tajnika OSS v M. Soboti in tov. Staneta Feuša, tajnika OSS v Ljutomeru, sta pa pokazali poleg teh pozitivnih ugotovitev na nekatere zelo pereče, za naše delovne kolektive življenjsko važne probleme.

Eden prvih, osrednjih in osnovnih je delavsko samoupravljanje, ki ga naši mladi kolektivi še niso uspeli uveljaviti. Zato pa je navadno čutili, da niso pravi gospodarji podjetja, ampak odvisni od direktorja in uprave. Pri tem pa lahko celo zasledimo, da se nekateri celo zavestno bore proti delavski samoupravi. Delavci pa spet niso zmožni, da bi uveljavili svoje pravice.

Vzroki za take pojave ležijo v premajhnem poznavanju pravic delavskih svetov, zakonskih uredb, premajhni revolucionarnosti, kot je poudaril tov. Gričar, sekretar Okr. odbora SZDL, delovni nedisciplini in težnji, ki je značilna za polproletariat, ki ga srečamo zlasti na naših kmetijskih posevkih, v gradbeni-

štvu in drugod, po čimmanjšem delu in čimvečjem zaslužku, to je, da nekako izkorišča podjetje. To nam kaže, da naših delavcev še nismo vzgojili v tolikšni meri, da bi se sami zavedali, da je njihov zaslužek odvisen le od njihovega dela, od produktivnosti.

Bogomir Verdev, prvi podpredsednik OLO M. Sobota

To zadnje misel potrjuje zlasti borba proti normam in tarifnim pravilnikom, toda danes že opažamo, da prav tam, kjer so najbolj vroče sprejemali te uredbe, skoraj najboljše dosegajo norme, ki so pa ponekod že postale prenizke.

V soboškem gradbenem podjetju Zidar, so pred nedavnim odpustili nad 40 delavcev. Poleg nezakonitosti (med odpuščenimi je bil tudi predsednik delavskega sveta) je to očiten znak samovolje vodstva podjetja. Se bolj nas pa čudi, da so bili delavci odpuščeni prav v največji gradbeni sezoni, ker podjetje nima dela in jih zato ne more zaposliti, medtem pa imajo privatni zidarSKI mojstri dela več kot preveč.

Vse to, zlasti pa še silovita krepitev privatne gradbene obrti, ki že naravnost kaže nekatere značilnosti kapitalizma, pa je nastalo zaradi nedoslednega izvajanja uredb, popuščanja v kontroli in raznih neodgovornih privolenj ob priliki prioritarnih gradenj. Tako se je zgodilo, da so nekateri privatni gradbeni mojstri imeli tudi po petdeset delavcev, čeprav bi jih lahko

samo 5. Znani soboški mojster dela na tridesetih gradbiščih s petimi delavci! Kaj takega lahko opravi le s šušmarstvom, ki se ga privatni mojstri poslužujejo v obilni meri, saj šušmarji na podeželju opravijo nad 70% vseh del.

Delavci pri privatnih mojstrih več zaslužijo, storitve teh malih podjetij so cenejše, toda vse to gre na račun skupnosti, ker mojstri plačujejo socialno zavarovanje le za 5 dovoljenih delavcev. Ves ostali denar pa gre v njihov žep.

Socialistični obrati pa hirajo, nimajo dela, zaradi notranje neurenosti, slabe mehanizacije, delovne nediscipline so storitve kvaliteto slabše in dražje. In v tem, ko se pojavlja močan nasprotje — privatni obrtnik, niso zmožna konkurirati. Rešilo bi jih in jih tudi mora le močno in v polni meri uveljavljeno delavsko samoupravljanje. Likvidacija takih podjetij je popolnoma zgrešena. Na tak način bi počasi samo odpravili socialistični sektor. Zato pa odslej ne bomo likvidirali več nobenega socialističnega podjetja, nasprotno, še ustanavljali jih bomo, je poudaril tov. Ledinek.

Pri vsem tem pa tudi sindikat ni storil skoraj ničesar. Borba proti kriminalu, za socialističen sektor, krepitev delavskih svetov, ustvarjanje močnih delovnih kolektivov, odkrivanje šušmarstva privatnih obrtnikov — v vsem tem vrvenju problemov je bil brez moči. Delavci se slabo vključujejo v SZDL. Toda zakaj tako? Morda ker še ne čutijo, da se SZDL bori zanje? Vse to nam kaže samo nekaj: delavci premalo poznajo našo stvarnost, svoje pravice, ureditev, v pomanjkljivostih in napakah, ki se dogajajo, se čutijo brez moči, revolucionarnost polproletarcev pa še hromijo njihove prirodne težnje, o katerih je že bilo prej govora.

Edina pot iz tega stanja je v neizprosni boju proti šušmarstvu, za dosledno izvajanje pravic delavskih svetov in kolektivov, proti samovoljnosti in v ustvarjanju revolucionarnosti v delovnih kolektivih. Posledice vsakega popuščanja bomo čutili dolgo časa, zato popuščanja tudi ne bo smelo biti. Da pa bodo sindikalni voditelji in drugi politični delavci v tej politični in gospodarski problematiki znali najti pravo pot, bo Okrajni odbor SZDL priredil letos nekaj seminarjev.

Iz diskusije so ob zaključku povzeli več sklepov, o katerih bodo lahko razpravljali občinski in vaški odbori SZDL in po njih tudi uravnavali svoje delo. B. S.

Ob 22. juliju - DNEVU VSTAJE

Velike proslave, ki se vrstijo sitom po naši domovini o znamenju praznovanja 10-letnice osvoboditve, so zajele sleherni pas tudi v naši pokrajini. Tem proslavam se pridružuje še praznovanje 22. julija — dneva, ko so pred štirinajstimi leti prvič počele partizanske puške in klicale slovensko ljudstvo v odločilen boj proti okupatorju — v boj za narodno osvoboditev vseh jugoslovenskih narodov. Ze neka let se ob tem prazniku zbirajo partizani in borci v patrolje in obiskujejo tiste kraje, v katerih so v času slapne NOB bili najtežje borbe.

Tudi ljudstvo v Pomurju je pripredalo svoj delež za slobodo. Najboljši sinovi pomurskih mater so že v začetku NOB dvignili svoj glas, se uprli madžarskim in nemškim okupatorjem in v veliki ljubezni do svojega naroda in ne glede na žrtve, ki so padale, klicali ljudi k upor, pa četudi je bilo treba žrtvovati žoltnje za pravično stvar. Mnogi izmed njih niso dočkali zaželjene slobode. Okupatorske krogle so onemogočile večji prodor njihovih velikih idej in hotenj. Padli so, ni jih več med nami.

In prav v teh dneh, ko so za 22. julij odšle na pot partizanske patrolje, se spominjamo teh velikih sinov na njihovih grobovih in se jim tako dostojno oddolžujemo. Patrolje so širom po pokrajini ozbujele pri naših ljudeh spomine na slavne tradicije NOB in obiskale vse one, ki so v ljudski revoluciji izgubili svoje najdražje.

Da! Velika ljubezen do domovine je tlela v srcih najboljših sinov Pomurja. Dokaz temu so neštete žrtve in junaško zadržanje tistih, ki so budili pomursko ljudstvo in ga prvi klicali k upor. Njihovi grobovi so nam resen opomin, da smo svojo slobodo drago plačali, bodočim rodonom pa, da je priborjeno svoboda treba čuvati.

Ko praznujemo 10-letnico osvoboditve in obletnico vstaje slovenskega naroda, se spominimo vseh žrtve in pa tudi uspehov, ki smo jih dosegli v času pobojne graditve. Zato sočano praznujemo 22. julij kot naš največji narodni praznik.

Rudi Rapl-Savo

Velika Polana je sprejela partizansko patroljo

V torek zvečer je v Veliko Polano prišla partizanska patrolja, ki so jo vaščani pred spomenikom žrtve fašističnega terorja in za nam borcev svečano sprejeli. Pred Zadržnim domom je bilo kresovanje, v dvorani na so mladinci in pionirji pripravili krašo kulturno prireditev. Zadržali so Inoličevo igrico »Sirote, in deklamirali več Kajuhovih pesmi K. F.

Delovni ljudje Sobote in okolice!

V petek, 22. julija — vsi k sprejemu partizanskih patrolj — ob 9. uri zjutraj na Trgu zmage

VREMENSKA NAPOVED

za čas od 23. do 31. julija:

Kratkotrajna poslabšanja, oziroma padavine pričakujemo okoli 24. in 29. julija. V ostalem lepo poletno vreme.

ne sme slediti navijanje cen

Po podatkih, ki smo jih dobili od gospodarskih činiteljev, bo odslaj v Pomurju znašala grostična cena bele moke 90 din, krušne moke pa 47 din za kg. V prodaji na drobno velja pri nas kg krušne moke 52 din, belo moko pa prodajajo v trgovinah po prostih cenah (trgovine na drobno lahko namreč pribijejo k prodajni ceni grosista še 5 odst. marže, 1 odst. kala 0,042 din za vsak prevoženi km in 2 din takse pri kg).

Masčobe prodajajo po prostih cenah skladno s ponudbo in povpraševanjem.

Kila kruha velja sedaj v Soboti 48 din. Cene belega kruha in peciva še niso ustaljene. Velike zemlje so ponekod prodajali 10 din komad. Posamezniki težijo za tem, da bi pečivo prodajali dražje, kot je to pričakovati z ozirom na formirano ceno bele moke. Takim poizkusom se bo treba zoperstaviti in stremeti za tem, da bodo cene bele moke in belega kruha v pravem sorazmerju.

Težnje po dražitvi storitev so žive tudi pri posameznih obrtnikih in mlinarjih, ki hočejo zadnji ukrep zveznih organov oblasti izkoristiti za neodgovorno navijanje cen. Značilen primer so mlinarji, ki so na svojem zadnjem posvetovanju v M. Soboti sklenili, da bodo zaradi podražitve moke zahtevali odsihodob namesto 10 kar 15 odst. melnine ali merice. Njihovo odločitev kajpak ni na mestu, zato je bila tudi deležna primerne pozornosti odbornikov OLO, ki so na zadnji seji menili, da ni nobenega opravičila za povečanje merice, ka-

Zvezni izvršni svet je s posebnimi predpisi podražil nekatere prehranbene dobrine, tobak in usluge.

Podražitve je bilo potrebno izvesti predvsem iz treh razlogov: treba je bilo ustvariti ugodnejše pogoje za pridelovanje žita — vskladiti cene žita s cenami ostalih proizvodov in tako vplivati na bolj ekonomično uporabo žita v potrošnji — odpraviti na važnem področju prometa administrativno posredovanje, kar bo ugodno vplivalo na pridelovanje in promet.

Odkupne cene pšenice so zvišane za 5 din pri kg, koruze za 6 din pri kg, ostalih žit pa skladno s cenami pšenice in koruze.

Prodajne cene kruha in moke so zvišane povprečno za 12 din pri kg. V bolj oddaljenih nečezotrodnih krajih bodo še nekoliko višje zaradi večjih prevoznih stroškov. Svobodno se formirajo cene olja, kar pomeni, da se bosta obe dobrini tudi podražili.

Tobak v prodaji na drobno je dražji za 27 odst.

Zaradi povečanja stroškov za prehrano in sprico spremembe cen so povečali plače, pokojnine in invalidnine za 500 din, otroške doklade pa za 240 din mesečno.

kor tudi ne za bistveno podražitev obrtniških storitev in uslug v gostinstvu. Gostilničarji in gostinski obrtniki bodo sicer primorani nekoliko podražiti hrano, vendar pa naj bi bila ta podražitev v pravem sorazmerju s povečanjem plač.

V Murski Soboti in še morda v kakem pomurskem mestecu ali kraju pa bi se prav sedaj morali odločiti o odnosih med Kitajsko ter ZDA. Kaže celo, da se ne nameravajo pomeniti o sprejemu Kitajske v OZN in o vprašanjih, ki so s tem tesno povezana.

Tudi glede merice mlatilničarjev je precej nejasnosti, kajti oni zahtevajo povsod 8 odst. namlačenega žita ne glede na to ali so oni sami prispevali pogonsko silo ali pa jo je gospodar, pri katerem so oprav-

ljali mlačev. Pri tem bo potrebno upoštevati neko razliko. V krogu ljudskih odborov na tuji predvladuje mnenje, da je 8 odstotna merica prevelika breme za kmetovalce. Po njihovem bi bilo delo mlatilničarjev kar dobro plačano, če bi dobili 5 odst. namlačenega pridelka.

Po uveljavitvi zveznih predpisov se je tudi pri nas pojavila potrošniška mrzlica. Začeli so šušljati o podražitvi sladkorja, soli, tekstilnega blaga in drugih potro-

šniških dobrin, dasi so bile take vesti iz trte zvite. Niso pa ostale brez posledic: v ponedeljek 11. julija so ljudje navallili na trgovine in v treh dneh pokupili vse zaloge soli. Nenormalno so segli tudi po tekstilnem blagu. V neki tekstilni trgovini so imeli v soboto še 400 tisoč din prometa, v ponedeljek pa že kar za 800.000 din več. Blago so kupovali večinoma ljudje s podeželja. V zadnjem času se je na splošno povečal promet v soboških trgovinah za okrog 40 odst. Za tako vzdušje so delno krivi tudi posamezni trgovski uslužbenci, ki so širili parole o podražitvi tega blaga zato, da bi ga laže in kar največ spravili v denar.

Čas bo postavil take trditve raznih prerokov na glavo, saj ni prav nobenih znamenj da bi se podražilo še kaj drugega razen tistega, kar so zajeli zadnji zvezni predpisi, obstoječe zaloge moke in drugih potrošnih dobrin pa so zanesljivo jamstvo, da se bo preskrba našega prebivalstva tudi v prihodnosti odvijala brez zastojev in zapletljivosti.

S. K.

Na zadnji seji OLO M. Sobota so odborniki obravnavali nekatere važne probleme

Pretekli petek so se zbrali na svoji zadnji seji odborniki obeh zborov Okrajnega ljudskega odbora Murska Sobota. Ena izmed glavnih točk dnevnega reda so bile volitve v novi OLO za Pomurje. V njega so iz svoje srede izvolili 42 odbornikov v Okrajni zbor in 51 odbornikov v zbor proizvajalcev. Nadalje so razpravljali o novih uredbah in odlokih, s katerimi je Zvezni izvršni svet podražil nekatere dobrine in storitve, potrdili zaključni račun za leto 1954, sprejeli odlok o podražitvi oskrbnega dneva v soboški bolnišnici in še vrsto sklepov.

Ko so razpravljali o zaključnih računih ustanov s samostojnim finansiranjem, so ugotovili, da so imele te ustanove lani nekaj čez 10 milijonov din dohodka. Njihovo poslovanje je bilo lani aktivno, razen lekarne pri Gradu, ki je poslovala z izrubo (čez 100.000 dinarjev) predvsem zaradi tega, ker je imela pri svojem prometu zaposlenih preveč uslužbencev. Pomanjkljivost so pravočasno odpravili. Nekaj od dohodka so določili za nagrade uslužbencem, največji znesek pa so prepustili ustanovam, da bodo lahko z njim razpolagale pri letošnjem poslovanju ali pa z dodeljenimi sredstvi preuredile svoje prostore in izboljšale naprave (v lendavski lekarni bodo uredili prostor za laboratorij, v soboški Centralni lekarni bodo kupili nekatere naprave, v beltiški lekarni bodo namestili novi pod itd).

Zvezni poslanec tov. Vanek Siftar je razpravljal o obrtništvu in pokazal na dvoje problemov: pomanjkanje kritičnega materiala v nekaterih obrtniških strokah in zaposlitev učencev v gospodarstvu. Posebno pri slednjem problemu se kaže dvojno nasprotje: na podeželju je slišati, da bi radi poslali mlade ljudi v uk, pa jih mojstri nočejo sprejeti, v krogu obrtnikov pa zatrjujejo, da bi jih radi sprejeli, pa jih ne morejo dobiti. V Prekmurju je 198 praznih učnih mest za vajence, 37 celo s popolno oskrbo.

Po mnenju tov. Siftarja bi bilo potrebno posvetiti več pozornosti problemom in obrtništvu, sicer se bo lahko zgodilo, da bodo zamrle kritične in kmečkim ljudem najbolj

potrebne obrti. Okrajni ljudski odbor naj bi probleme v obrtništvu temeljito proučil in o njih posebej razpravljaj na svoji seji.

Nadalje se je zavzemal tudi za oprostitev plačevanja zemljarine (davka) za tiste zemljiške parcele, na katerih pridelujejo kmetijska posestva zelenjavo in druge kuhinjske dobrine, ki jih potem pošiljajo na trg v bližnje mesto. Tako bi lahko posestva svoje pridelke, ki jih pošiljajo mestnemu potrošniku, tudi precej pocenila.

Na seji so odborniki sprejeli odlok o prenehanju prisilne uprave v soboškem združenem podjetju »Agromerkur« (v tem podjetju bodo že čez nekaj dni volitve samoupravnih organov), odlok o prisilni likvidaciji žagarskega obrata v Motvarjevcih in več sklepov za dodelitev zemlje splošnega ljudskega premoženja delavcem in uslužbencem, ki namenijo na njej graditi stanovanjske hišice. Sprejem odloka o likvidaciji trgoveškega podjetja kmetijskih zadrug v Lendavi so odložili do prihodnje seje, da bi poprej zvedeli za mnenje pristojnega ljudskega odbora in zadrug — ustanoviteljic podjetja. Potrdili so tudi pravila Sklada za gradnjo stanovanjskih poslopij.

Ko so še imenovali upravnike lendavskih podjetij Kina in Remont ter člane upravnega odbora Sklada za pospeševanje kmetijstva, so razpravljali o podražitvi zdravstvenih storitev v soboški bolnišnici. Predstavnica Sveta za zdravstvo in socialno skrbstvo tov. Razdevškova je utemeljevala sprejetje tozadevnega odloka s tem, da so se v bol-

ODKRITJE
SPOMINSKE
PLOŠČE
V TURNIŠČU

V nedeljo 17. t. m. je bila na kulturnem domu v Turnišču odkrita spominska plošča narodnemu heroju Stefanu Kovaču - Marku, dalje Jožetu Zadravcu - Marjanu, partizanskemu borcu, ki je padel v Brezovici, Stefanu Raju - Janezu, ki je prav tako padel kot partizanski borec in Jožetu Čehu - Poldetu, partizanskemu aktivistu, ki so ga Madžari ustrelili pri Beltincih, kjer so mu Beltinci že prejšnjo nedeljo odkrili skromen spomenik.

Na slovesnosti je o padlih borcih govoril Miroslav Stabel, o poveljnih uspehih zvezni ljudski poslanec Vanek Siftar, padlih pa se je spomnil tudi njihov tovariš in sodelavec Glavačev Stef iz Trnja. Potem so pionirji deklamirali več partizanskih pesmi, domači pevski zbor »Stefana Rajca« pa je zapel žalostinko in druge partizanske pesmi. Soboška godba ni pihala, ki je nastopila prejšnjo nedeljo pri odkritjih spominskih plošč Stefanu Kovaču v Gančanih in Jožetu Čehu pri Beltincih, pa je zaigrala več partizanskih in tudi žalostinko.

Za odkritje plošče sta največ prispevali Občinski odbor Zveze borcev in Občinski ljudski odbor v Turnišču.

B. S.

nišnici precej povečali stroški za plače, hrano, zdravila, materialno oskrbo in nego bolnikov. Če bi ostali pri sedanjem denarnem znesku, ki ga je treba odriniti za en oskrbni dan in ki je že do sedaj bil najmanjši v Sloveniji, potem bi bolnišnica po sedanjih računih zaključila letošnje poslovanje z okrog 2 milijona din izgube, ki bi jo moral kriti Okrajni ljudski odbor, čeprav daje že sedaj velike vsote za zdravljenje siromašnih prebivalcev in bolnikov z nalezljivimi boleznimi, za porode. Z njeno utemeljitvijo so se odborniki v glavnem strinjali in z malo izjemo glasovali za predlagani odlok s katerim je podražen oskrbni dan od sedanjih 760 na 880 din. V infektorskem oddelku pa ostane cena oskrbnemu dnevu nespremenjena. Odlok je začel takoj veljati.

S. K.

Primer vreden posnemanja

Sindikata Gozdne uprave v Murski Soboti je podaril Okrajnemu odboru Ljudske prosvete v Murski Soboti nad 200 knjig za občinske knjižnice.

Za to lepo darilo, ki so se ga razveselili vsi prosvetni delavci in tudi naši ljudje, se Okrajni odbor Ljudske prosvete članom sindikata najlepše zahvaljuje.

Obvestilo

Sladkorna tovarna Branjin Vrh (Beli Manastir) nujno potrebuje za razkladanje sladkorne pese okrog 70 delavcev. Ker so se nekateri živali za odhod na delo, sporoča Posredovalnica za delo pri OLO v Murski Soboti, da sprejema prijave do 27. julija t. l. brigadir Jože Horvat.

Za hrano in stanovanje pri omenjeni tovarni je poskrbljeno. Dela se v akordu. Delavci morajo biti zdravi. Odhod na delo okrog 1. avgusta.

OD TEDNA - DO TEDNA

»Naibno bi bilo misliti, da bomo na zenevski konferenci lahko uredili vsa zamotana mednarodna vprašanja. Če pa bodo vsi udeleženci pokazali dobro voljo in iskreno želeli doseči sporazum, in se pomoč nedvomno dogovorili in začrtali pot za dejansko rešitev vprašanj, od katerih sta odvisna mir in blaginja...«

To so bile izjave sovjetskega ministrskega predsednika Bulganina, preden je zapustil moskovska tla in se po zraku odpravil na pot v Zenevo.

»...Strpni bomo zato, ker naše ljudstvo ne želi osiljevati svojega načina življenja drugim... Ponudili bomo roko prijateljstva vsem, ki jo žele pošteno stisniti ter nam vrniti iste pravice, isto razumevanje in isto svobodo, katero jim dajemo tudi mi. Storili bomo vse, kar je v naši moči, da skupno z ostalimi poredemo svet po novi poti, ki bo morda dolga in težavna, ki pa bo, če bomo iskreni, privedla ose ljudi v boljše in polnejše življenje...«

Te besede je naslovil na ameriško ljudstvo predsednik Eisenhower nekaj minut pred svojim odhodom v Evropo.

Iz izjav obeh najvišjih predstavnikov dveh vodilnih držav na svetu diha veliko upanje v uspeh zenevske misije, ki ne bo razočarala svetovnega javnega mnenja kakor mnoge mednarodne konference doslej. Kaže, da se na obeh straneh pelikega oceana zavedajo, da se morajo nedavno obljube na svečanem zasedanju Generalne skupščine OZN v Zenevi, polne zaupanja v uspeh mirovnega poslanstva, uresničiti tudi v konkretni, vsakdanji svetovni politiki.

Na splošno sodijo, da se bodo »veliki štirje« kaj hitro domenili o dnevnem redu konference in da o nekaterih vprašanjih razprave ne bodo niti dolge, niti brezplodne. Pričakovani pa bi preveč, če bi zahtevali za razmeroma kratek čas — Eisenhower se namerava vrniti v Washington že 24. julija — dokončnih zaključkov. Na Zahodu so mnenja, naj bi podrobnosti za nekatere načelne sporazume obdelali ali zunanji ministri na posebnem sestanku, kjer bi bilo navzočih tudi več izvedencev za posamezna vprašanja.

O »časnem dnevnem redu« v Zenevi so diplomatski in politični krogi ugibali že dolge mesece poprej. Če se ozremo na najnovejšje izjave vodilnih mož v Kremlju in Washingtonu, lahko skorajda z zanesljivo trdimo, katerih najpomembnejših vprašanj se bodo dotaknili. Razlika je le v vrstnem redu, t. j. v poudarku, ki ga Zahod in Vzhod dajeta temu ali onemu problemu. Po mnenju ameriške diplomacije naj bi se razgovori odvijali nekako po naslednjem sistemu: vprašanje razorožitve in z njim povezana bremena, ki jih morajo posamezne države prenašati zaradi dosedanjega napetega položaja o svetu; vprašanje »zasužnjevanja« narodov, ki so bili nekaj samostojni in ki nimajo sedaj možnosti, da bi si izbrali ono obliko vladavine, ki si jo žele (gre za vzhodnoevropske dežele), združitev doslej zaradi vojne ločenih narodov (Nemčija, Koreja, Vietnam), vprašanja vmesavanja v notranje zadeve svobodnih vlad itd. Sovjetska zveza bo seve odločno zavrnila predlog, naj bi razpravljali

o vzhodnoevropskih državah, ker smatra tak predlog za izžibanje. Washingtonski krogi pa nočejo nič slišati o daljnem Vzhodu in razpravi o odnosih med Kitajsko ter ZDA. Kaže celo, da se ne nameravajo pomeniti o sprejemu Kitajske v OZN in o vprašanjih, ki so s tem tesno povezana.

Prav tu bo potrebno še toliko dobre volje in večjega medsebojnega zaupanja. Največjo neposredno nevarnost za mir iščejo te dni v nejasnem položaju okrog Formoze. Če tudi ni več večjih medsebojnih spopadov med komunističnimi in kitajskimi letali in ladjami, vlada na tem območju »tihanja vojnas«, ki se lahko ob najmanjšem namigu spremeni v odprti obračun. Če se tega vprašanja ne nameravajo lotiti, bodo naredili klj slabšo uslugo miru in mednarodni varnosti. Nemško vprašanje v sedanjem stadiju še zdaleč ne pomeni tako resnega problema.

Toda glavno je verovanje v dobro voljo, ki jo tako močno poudarjajo tako v Moskvi, kakor v Washingtonu, Londonu in Parizu. Takega ozračja, kot ga lahko zasledimo te dni po svetu in predvsem med odgovornimi politikmi Zahoda in Vzhoda, že dolgo ni bilo. In prav zato Eisenhower, Bulganin, Eden in Faure ne smejo razočarati. Če že ne v oseh perečih vprašanjih, morajo doseči sporazum in otipljive rezultate vsaj v nekaterih, recimo v nemškem vprašanju in splošni razorožitvi. Sicer bodo letopisi spet lahko zapisali, da so »štirje veliki« julija v Zenevi zastoj izgubljali dragoceni čas...

Joško Slavič — Primož

Prleška kmečka hiša je gostoljubno

Ko sem prišel iz nemškega ujetništva kot bodoči državljani velikega Reicha, kakor je pisalo na odpustnici, so nam na sestanku, ki ga je vodil takratni Kreisführer povedali, da smo dolžni vključiti se med državljane Velike Nemčije in jo tudi braniti. Takrat, bilo je koncem marca 1942., so bili »državljeni«, to je naši Prleki, že precej določno usmerjeni. Točno sem izvedel, kdo je imel v občini prvi hitlerjevsko zastavo. Nekateri prejšnji patrioti so že postali pošteni Nemci. Spominjam se, kako so se ljudje posmejevali takim ljudem in jih zaničevali. Nekoč sta na nekem sestanku dva brata s pravima slovenskima imenomata govorila nemški, ker sta hotela, da bi ju slišal Haring. Taki ljudje so bili v Prlekiji bolj izjeme in so se jih ostali izogibali. Rekruti so vedno s težkim srcem odhajali v vojsko. Kar je bilo prostovoljcev, so že odšli 1941. in 1942. leta. Zato je povsem neutemeljena trditev nekaterih ljudi iz centralnih pokrajin, da so se verjani rekrutirali iz naših ljudi. Če upoštevamo peščico teh izdajalcev iz krajev med Radgono in Ljutomerom, verjetno ne bi naračunali niti enega odstotka. Nekoliko slabše je bilo v krajih, kjer si ljudje niso mogli predstavljati, kaj se skriva za raznimi kartami in drugimi ugodnostmi, ki so jih dajali Nemci v obliki podpor. V resnici so se za Nemce navduševali in izdajali ljudje, ki so živeli od žuljev slovenskega človeka in so hoteli na

njegovi grbi priti do še večjega premoženja, kakor so ga že imeli. Pravega nemškega pokolenja pa tudi ti niso bili. Spominjam se samo, da je bil Ljutomerski župan Herndl sin slovenske matere, prav tako tudi gospod Kreisführer.

V takih razmerah smo lahko že v drugem letu okupacije vsakogar spoznali. Mnogi so pa že tudi javno kazali svoj uporniški duh. Na neki veselici v Lukavcih je eden domačih fantov v jeseni 1942. leta, ko je pričakoval poziv v nemško vojsko, sredi gostilne začel govoriti vsem, da je njegovo mesto v gozdu.

To ni bil osamljen primer. Kljub aretacijam in naporom gestapa v Ljutomeru in Ptujju so v začetku 1943. bile skoraj v vsaki vasi skupine zaupnikov narodnoosvobodilnega gibanja. Novice iz bojišč so se naglo razširjale med ljudmi, s pomočjo znancev pa smo poskrbeli, da so prišle do županov in drugih, ki so še verjeli v Veliko Nemčijo in njeno zmago. Seveda se je tudi vodstvo Heimabunda trudilo, da bi to dokazalo. Postavljali so tablice z napisom »Nemčija se bojuje za Evropo« in z zastavicami prikazovali »rodiranje Nemcev v Sovjetsko zvezo. Vse to so pa kasneje sramožljivo prikrivali z raznimi oglasi in progami. Na teh mestih pa so se začele pojavljati objave ustrelnih.

Velik učinek so si obetali od obvestil s podpisom SS führerja Lur-

kerja, kjer je bilo zapisano, da bodo vsakega, ki bo nudil partizanom zavetje, smatrali za bandita. Vendar to korajžnim Prlekom ni nagnalo strahu v kosti. Nekoč sem doživel, da me je pri neki hiši, ko sem zapisoval novice iz bojišč, zalotila nemška patrolja. Pogumni gospodar se je takoj znašel in na vprašanje, kaj ta dolgin dela pri niem, odgovoril, da sem njegov sin, ki je vpisan na seznamu. Podobni primeri so se večkrat ponovili.

Govorimo o značaju naših Prlekov, moram vsekakor omeniti enega najbolj zavednih, pokojnega leneza Preloga ali po domače Femberovega Hanzeka iz Grlave, ki se je trdno odločil za našo borbo in v njej tudi padel. Njegova hiša je bila ena izmed tistih, ki so v času okupacije nudile zavetje neštetim partizanom, novincem in aktivistom, bile kraj sestankov, kjer so vsi od gospodarja pa do malega Jankota bili noč in dan vpreženi v delo za partizane. Pri njem smo kovali načrte za akcije in za pridobivanje novih borcev. Hčerke so poizvedovale, kdo se je vrnil iz nemške vojske ali kdo je vpklican, da smo lahko potem pokazali, kje je njegovo mesto. Prelogova družina je bila povezana z okrožnim odborom in v prvih časih je organizirala tudi javke. Delo Preloga in njegove žene se je končalo v goreči hiši. Hčerke pa so odšle v partizane. Vsi mi, ki smo uživali njihovo gostoljubje in ustrelnost drugih

slovenskih hiš, smo jim še danes hvaležni.

Središče narodnoosvobodilnega gibanja pa je bilo ves čas med Čezančevci in Bučkovci. Tam smo imeli kljub Kozakom in policiji skoraj dve leti osvobodeno ozemlje. Pri eni ali dveh hišah se je mnogokrat mudilo po sto partizanov. Za njih so skupaj z gospodarji skrbele razne gospodarske komisije. Čeprav smo prirejali razna večja politična zborovanja, ni bilo od leta 1945 nobeni izdaj kljub povečanemu terorju.

Ko so v Ljutomeru pozaprlj mnogo naših sodelavcev in so Kozaki po logarovski bitki trdili, da so uničili partizane, smo se odločili, da bomo zažgali Pečarjevo žago in železniško skladišče. V skupini so bili, kakor se spominjam, poleg mene še tovariši Dani-Jureš, Oto-Rajner, Milena-Knific, Lizika in še en tovariš. V mesto smo prišli čez cezanjevske travnike, ki so bili polni vode, in brvi, narejene iz jelš zadržaj za hišo Izidorja Rajha. Najprej smo raztrosili listke z raznimi vzpodbudnimi napisi, potem smo pa odšli proti žagi, nanosili dračja in zažgali. Medtem nam je stražar pobegnil in tako smo bili ob puško, ki smo jo mislili dobiti. Nastala je zmeda, ki smo jo pa hoteli izkoristiti in smo zato naglo odšli proti železniški postaji, da bi opravili še zadnji del svoje naloge. Toda postaja je bila polna nemških vojakov, ki so odhajali na vzhodno fronto in mi smo se nenadoma znašli sredi

Dober glas gre daleč naokoli

Bilo je nekega julijskega popoldneva, ko smo se odpravili v Kupšince, ki so v neposredni bližini Murske Sobotice.

Zvedeli smo že prej, da tamkaj živijo napredni kmetovalci: Titanovi, Kovačiči, Gomboci, Horvati, ki kažejo pot napredku v vasi in imajo smisel za vse dobro, koristno in novo.

Ker se je prav takrat pripravljala nevihta, smo našli gospodarje doma. Pogovarjali smo se o gospodarskih vprašanjih in o vsakdanjem kmečkem življenju.

Z letošnjo letino so kmetovalci kar zadovoljni, saj kaže žetev dobro, češnje so rekordno obrodile, sliv bo tudi dovolj in tudi drugih pridelkov. Videli smo mnogo čistokrvnih štajerskih kokoši, ki dajejo kmetovalcem sosednjih vasi in kmetijskim zadrugam valilna jajca. Izbrane nemenske svinje redijo v velikem številu, saj imajo dobrega plemenskega merjasca »Tarzana«, ki ga nadlegujejo le uši. Ko je okrajni agronom opazil, kaj ga muči, mu je s Pantakonom zaprašil kožo. Merjasec je po začetnem razburjanju legel na tla in zadremal.

Vrtin imajo dovolj za celo leto, česen iz domačih vrtov pa še prodajajo Tovarni mesnih izdelkov. Imeli smo priložnost opazovati nove in stare sadne nasade, katerim posvečajo vso skrb. Enkratno zimsko in dvakratno poletno škropljenje je že nekaj običajnega. Gobar je sicer skušal zagospodariti v nasadih, vendar so ga pravočasno opazili in ga s temeljitim poletnim škropljenjem popolnoma uničili.

Ko smo tako občudovali lepo plemensko živino in sodobne hleve, smo nehote prišli na misel, da brez gnojišč in silosov v bodoče ne bo šlo. Gnojišča in silosi so po našem mnenju osnova za napredek vsakega kmečkega gospodarstva. V tem pogledu so nas potolažili kmetovalci s pripombo, da imajo vse to v načrtu in da so prepričani, da jih bo

OLO tudi podprl v vsem njihovem prizadevanju.

Imajo tudi načrte za zgraditev sodobnega kurnika pri Titanovih, ki je še najbolj izolirano posestvo in nadvse prikladno za rejo čistokrvne štajerske kokoši v večjem obsegu. Na žalost je vse to ostalo zaenkrat samo pri načrtih, ki so prišli iz Ljubljane, a brez finančne pomoči.

Kmetovalci se zavzemajo tudi za čebelne družine. Ko so že mnogo storili zanje, jim je nalezljiva bolezen nosečavost uničila mnogo panjev. Čeprav so bili zavarovani, jim DOZ ni izplačal zavarovalnine, ker so se postavili pri DOZ-u na stališče, da ta bolezen ni nalezljiva. Tako pravi napredni kmetovalec Dini Titan. Zato so bili čebelarji ob tej priliki oškodovani za najmanj 150.000 do 200.000 din. To ni majhna vsota, posebno če upoštevamo, da njihova posestva niso velika.

Na njihah gojijo prav malo krmnih rastlin, ker imajo velike površine dobrih travnikov. Travnike so v zadnjem času zelo izboljšali s Thomasovo žlindro.

Kakor povsod drugod na naši zemlji, tako tudi tukaj živijo razni rastlinski škodljivci: koloradski hrošč, gobar in listne uši. Skropljenje in zapraševanje rastlin danes ni več problem, saj imajo škro-

plilnice in prašilec ter tudi dovolj zaščitnih sredstev za uničevanje škodljivcev in boleznih na rastlinah.

Iz knjige obiskov pri Titanovih pa zvedo, da so obiskali to vas že mnogi domači in tuji kmetijski strokovnjaki, med njimi odposlanci Zavoda za živinorejo iz Novega Sada in Okrajne združne zveze iz Sente.

Ing. Lado Jerše

In končno le:

GRADIJO GASILSKI DOM

Naš list je že pred dvema letoma grajal neodgovorno početje posameznih članov Gasilskega društva v Zgor. Ščavnici. Oni so namreč že pred petimi leti nameravali zgraditi gasilski dom, vendar pa je vse neke običalo, da si zbrali precej gradbenega materiala in sredstev med prebivalci tega okolja.

Proti piscu članka so celo sprožili tiskovno tožbo v obrambo nekega funkcionarja, vendar pa je bilo ugotovljeno, da je za omenjeno napako odgovorno kolektivno vodstvo društva. Upravni odbor je namreč nepravilno razdeljeval zbran material in ga celo odvajalo družtvu. Darovalci so tako početje obsojali, v njihovem imenu pa je naš list javno kritiziral društvene voditelje. In temu je sledilo: pisca članka so postavili pred sodišče.

Sele po neodločeni pravdi so se v dru-

Za boljše ceste v radgonskem kotu

Dosedanji občinski ljudski odbori spričo pičlih denarnih sredstev večkrat niso bili sposobni, da bi lahko dovolj skrbeli za vzdrževanje občinskih cest, popravilo mostov in potrebne asanacije vodnjakov in drugih naprav. Uspeli na tem področju so bili v marsičem odvisni od aktivnosti odbornikov in od tega, kako so zbori volivcev odigrali svojo vlogo.

Na območju Ivanje, Spodnje Ščavnice, v nekaterih vaseh Apaške

kotline in posameznih hribovskih krajev radenske občine bo moral ljudski odbor bodoče radgonske komune posvečati mnogo več pozornosti prav komunalni dejavnosti: iskati bo moral sredstva predvsem iz lokalnih virov in si zagotoviti večjo udeležbo prebivalcev pri popravilu in vzdrževanju javnih cest in poti.

V tem obmejnem predelu namreč močno prednjači kmečki tovorni promet, ki bo prevladoval tudi v prihodnosti in služil za gospodarski napredek. Bodoča radgonska občina si bo morala nujno in zakonito zagotoviti potrebna finančna sredstva v te namene; v Ščavniški dolini bo potrebno kar najprej obnoviti več mostov in usposobiti za promet glavno občinsko cesto, ki veže to dolino z Zgor. Ščavnico. V prihodnosti pa bo ta cesta predvidoma skrajšala prometno zvezo med Gor. Radgono in Mariborom.

Koloradski hrošč napada

Tudi v radgonskem kotu in v Apaški kotlini se vztrajno borijo proti ameriškemu kaparju. Hrošč se je močno razpasel zlasti v zgorjem delu ščavniške doline, kjer sprva niso redno pregledovali krompirišč in prijavljali okužbe — vse zaradi tega, ker so se bali stroškov za kemično zatiranje škodljivca. To je bila velika napaka pridelovalcev krompirja. Tudi v Zgor. Ščavnici, v Jurjevskem dolu, Drvanji in drugih krajih je bilo odkritih več okužb po krompirjevem zajedalcu.

Če se bodo na tem območju hoteli popolnoma znebiti nevarnega škodljivca, potem bodo morali odločneje ukrepati proti onim, ki še vedno stojijo ob strani. Sicer ne bo mogoče oteži za našo prehrano tako pomembnega krompirjevega pridelka.

Divji prašiči v okolici Beltincev

Na obrobni poljanah Beltincev so se pojavili divji prašiči. Kosci so odvrgli kose, žanjice srpe in vsi so začudeno zrlji v divjad, ki je še niso nikoli videli. Nekateri očividci so zapazili dva, drugi pa tri divje prašiče. Težki so baje 100 do 120 kg in so tekali sem in tja, dokler se niso umirili na prostrani njivi, na kateri dozoreva pšenica selekcijskega posestva. Njiva je tik za vasjo. Od tu so jih preganili s puškami, vendar niso nobenega ubili. Prašiči so odbežali v smeri proti Gančanom, odkoder so verjetno tudi prišli.

Kmetje so sedaj v skrbeh za stran svojih pridelkov. Bojijo se, da jim bo divjad povzročila večjo škodo na poljih. Zato pa: lovci, le urno na plan! Pijo

RAKIČAN

Pred kratkim je bil na nižji kmetijski šoli v Rakičanu tritedenski tečaj za učitelje osnovnih šol. To je bil že drugi nadaljevalni tečaj za poučevanje na kmetijskih gospodarstvih šolah. Zadnjera tečaja se je udeležilo 50 slušateljev.

Učitelji so imeli predavanja predvsem iz kmetijske stroke, učiteljice pa iz gospodinjstva, kuharskih veščin, vrtnarstva, šivanja in ročnega dela. Predavali so vidni strokovnjaki, ki so v mnogo trudili, da bi tečajniki pridobili čimveč potrebnega znanja.

Okrajna gasilska zveza v Murski Soboti obvešča

TAKSA OD PLESNIH VESELIC. Za kritje stroškov Gasilskega festivala, ki bo leta 1956 v Mariboru, je dolžno vsako društvo, ki priredi plesno veselico, plačati pri naši zvezi predpisano takso v znesku 500 din od ene prireditve. Društva, ki so letos že imela plesne veselice, so dolžna, da takso čimprej poravnajo.

VEZAVA GASILSKEGA VESTNIKA IN BILTENA. Vabimo brigadne in sektorske poveljnike, da čimprej pošljejo v vezavo Gasilski vestnik in Bilten.

POZARI NA POLJIH. Ker sedaj v sušnih dneh grozi velika nevarnost, da iskre zaneti strnišča ob železniški progi in tako uničijo tudi snopje, naročamo vsem PGD ob železnici, da na krajevno običajen način seznanijo prebivalstvo, da je kopice snopja (križe) treba zlagati najmanj 50 m od proge, strnišča pa najmanj 20 m pred kopicami prekopati ali preorati.

Iz pisarne OGZ

Pomurski vestnik — Izdaja časopisno in založniško podjetje »Pomurski tisk« v Murski Soboti — Direktor in odgovorni urednik Jože Vild — Uredništvo: M. Sobota, Trubarjev dvored 5/II. — Telefon 1-58 Uprava in oglašni oddelk: Murska Sobotica, Kocljeva ulica 7 — Tel. 53 — Naročnina: četrtletna 100, polletna 200, celoletna 400 dinarjev — Tekoči račun pri Narodni banki 661-T-608 v M. Soboti — Tisk Pomurske tiskarne v Murski Soboti.

NAJMLAJŠI SO TABORILI

Rod »Veseli veter iz Murske Sobotice je pred kratkim priredil tedensko taborjenje ob Muri za naše najmlajše — medvedke in čebelice. Mmoge izmed bralcev gotovo zanima, kako so ti mali taborniki prespali prvo noč pod platenimi strehami — prvič popolnoma zaživel s prirodo.

Bil je še kar lep dan, ko sem se peljal s kolesom ob Muri. Moje oči so neprestano iskale bele hišice — šotore. In res: kmalu

sem jih zagledal. Pravi tabor na prostranem travniku, ki so ga obdajale mogočne krošnje dreves! V polkrogu so se svetili šotori, v sredini pa je palopala naša trobojnica. Kmalu je bilo okrog mene vse polno malih tabornikov, ki so mi v en mah pripovedovali o svojih doživljajih. Dečki o straži, deklice o svojih šotorih. Jožek je pravil: »Moje največje doživetje je straža. Ko je v taboru tiho, se vse na mah spremeni. Zabe zaregljajo kot na pravcatem koncertu, jaz pa stopam tiho ob šotorih. O, to je čudovito!»

Tedaj je zapiskala piščalka. In glej: naši medvedki in čebelice so že stali v zboru. Taboriško življenje je razdeljeno v dva dela: dopoldne delo, popoldne počitek. Vsak večer prižgejo taborni ogenj. Zbero se okrog njega in vsak nastopi s svojo točko. Kaj je lepšega in bolj zanimivega kot taborni ogenj? Plamen plapolja proti nebu, izkre se kot metulji vrte v mračnem zraku, vejevje poka v žerjavici,

Takoj po žetvi — preorjimo strnišča

Neugodno deževno vreme je zaskanilo zorenje žit. Ozimni ječmen in rž sta že dozorela, pšenica pa bo dozorela v kratkem. Posevki rži, zlasti domačih sort, so v mnogih krajih precej redki, medtem ko nam pšenica marsikje napoveduje nadpovprečni pridelek. Na semenskih posevkih bo pridelek pšenice od 16 do 20 stotov na hektar.

Strnišča brez odlašanja preorjimo ter dobro pognojimo z domačim

gnojem ali pa vsaj z mešanico vseh umetnih gnojil, kajti žita zemljo močno izčrpajo, drugi posevek pa potrebuje za svojo rast prav dobro zemljo.

Vse sorte krompirjevih nasadov bodo kmalu odevetele. Stanje v krompirjevih nasadih je v splošnem zadovoljivo. Precej je glivičnih in virusnih obolenj. Še vedno pa so potrebni skrbni pregledi krompirišč zaradi koloradskega hrošča.

Ker je bilo ves čas precej hladno, je koruza le redkokje dosegla normalno višino. Prav bi bilo, da bi ji z dušičnimi gnojili pomagali k hitrejši rasti, 50 kg solitra na ha.

Ing. L. J.

ROGAŠEVCI

Kljub slabemu vremenu dobro napredujejo dela na gradbišču gasilskega doma. Zadnje dni so člani izvedli tudi nabiralno akcijo. Z dobičkom nameravajo dokončno urediti dom. Tako menda ni več daleč dan, ko bo stavba začela služiti svojemu namenu.

Pri gradnji doma so se najbolj trudili vaščani iz Rajs. Njim pripada zahvala in priznanje.

Neurje, strele in toča tudi v Slov. goricah

15. julija popoldne je bilo tudi v Slov. goricah kaj hudo neurje s ploho in ponekod celo s točo, ki je napravila precej škode v okolici Cerkevjenjaka, Desternika in drugih krajev. Posebno so trpeli vinogradi, dozorevajoče žito na polju, vrtni nasadi, sadovnjaki in poljski sadeži. V Apaški kotlini je strela udarila v žično ograjo na pašniku črnega Kmetijskega gospodarstva in ubila dve kravi, ki sta bili med najboljšimi mlekaricami. Spričo svoje telesne teže in molznosti sta bili vredni čez 220.000 din. Posestvo je imelo kravi, zavarovani za 175.000 din.

15. julija zvečer, ko je bilo spet neurje, je strela udarila v 45-letno Marijo Zernec, kmetico na Benediškem vrhu. Dogodilo se je takole: strela je najprej udarila v električni vod nizke napetosti pri

čez zbrane se lahko plazi dim, vmes pa odmeva taboriška pesem. Saj si lahko zamislite: noč sredi gozda, ogenj, čvrčanje murnov, regljanje žab in šumenje Mure, vse to pa spremlja pesem iz dvajsetih mladih grl. Sledi mrmanje. Vsak tabornik, ki bi ga vprašali kaj to pomeni, bi vam takole odgovoril: »Nočem motiti noči in narave s ploskanjem in vpitjem. Tiho mrmanje je znak našega zadovoljstva.« Da tabornik ne pije, ne kadí — menda ni treba pripovedovati. Kratko in malo je naše geslo: »S prirodo k novemu človeku!»

In spet piščalka. V šotorih so se prižgale lučke. Na ponovni pisk je vse ugasnilo, le stražniki so korakali sem in tja. Ostal sem sam in menda bi še dolgo prisluškoval utripanju noči sredi temnega gozda, če me ne bi v daljavi klical dom.

Zares: lepo je življenje tabornikov, toda letošnje muhasto vreme večkrat prepreči tisto najlepše — taborni ogenj.

Crni krogar

Nesreča nikoli ne počiva

Letos je postaja prve pomoči občinskega odbora RKS v Veliki Polani že 25-tim nudila prvo pomoč pri lažjih in težjih nesrečah. V preteklem tednu je v dveh dneh zabeležila kar tri težje primere.

12. julija si je soboška deklica Rapoševa, ki živi na počitnicah pri Zerdinovih v Vel. Polani, odščipnila v slamoreznic sredine desne roke v dolžini nohta. Naslednjega dne je padla dvova Hozjanova pod voz. Kolesa so ji težje ranila desno nogo. Istega dne je učence Stefan Krampač padel pri sosedu s hleva v senik, dobil teže poškodbe na glavi in si lažje pretresel možgane. Rapoševa in Krampač sta bila takoj poslana k zdravniku.

Opisani primeri nam dokazujejo, da nesreča nikoli ne počiva, da moramo na otroke vedno paziti in da je postaja prve pomoči potrebna v vsaki vasi. K. F.

Ne opustimo prosa

Proso sejemo v Sloveniji kot hitro žito. Uporabljamo ga tudi za kašo in za hrano izleglim piščancem.

Sejemo ga kot prašno (spomladi) ali strniščno prosa za žitom, ko je vreme primerno toplo. Najraje ima lahka tla. Dobro prenaša sušo. Lahko sledi za vsako rastlino, najbolje za okopavino.

SPOSOBNOST

Živel je pri Gradu pekar, ki je s tako mero iznajdljivosti in sposobnosti vodil krajevno pekarno, da je ta po daljšem boleanju v miru gospodovem zaspala.

In zgodba se nadaljuje...

Živi sedaj pri Gradu pekar, ki je po tragični smrti krajevne pekarnice zaprosil, naj bi mu izdali dovoljenje za opravljanje privatne obrti.

Uradni mož je na njegovo prošnjo zapisal: »Stringamo se, kajti prosilec je v prejšnjem podjetju tako goljufal, da si je pridobil vse strokovne sposobnosti za opravljanje poslov zasebnega mojstra.«

sprejemalela borbe za svobodo

njih. Hitro smo se pokrili z nemškimi kapami in še hitreje odšli.

Požar pri žagi so pogasili, toda mi smo svoj namen dosegli: pokazali smo, da še živimo, ljudje so pa govorili, da nas je bila cela četa.

Vznenmiranje nemških posadk je bilo zelo koristno, saj potem Nemci niso več upali posamezno hoditi po vaseh. Nekeč smo ob 11-tih dopoldne napadli nemško taborišče v Starinovi vasi. Vojaki so bili na robu gozda, a ko smo začeli streljati, so se umaknili v strelske jarke in klicali na pomoč policijo in žandarmerijo. Tako smo jim pokvarili par dni, ker so morali biti vse čase v strogi pripravljenosti. Se bolje smo jim zagodli v Buččevcih, odkoder so odnesli tudi krvave butice, a mi smo bili brez žrtev.

Za propagando smo v začetku skrbeli z roko pisanimi lepaki. V začetku 1944. leta smo izdali nekaj satiričen list. Imena se več ne spominjam. Jaz sem skrbel za politični del in sem narisal Hitlerja v raznih oblikah, drugi pa so prepisovali. Pozneje smo dobili šapirograf in ko sem v jeseni 1944. postal Agitprop, kakor smo temu propagandistu takrat rekli, sva z Rastkom-Berdenom in kasneje z Novakom-Stanetom skrbeli za pisano in tiskano besedo. Rastko je imel največ veselja s člankom Ilje Ehrenburga o Nemcih. Članek smo razmnožili v večstisoč izvodih.

Pisali smo vedno in povsod: na skednju, v hišah, bunkerjih in goz-

dovih. Nekeč sva s Stanetom v Vogričevcih pri Repovih ob prvem svitu razmnoževala sklepe Jaltske konference. Do večera mi morala z delom končati. Naenkrat sva zaslajala šum in govorjenje. Že sva mislila, da sva izdana in obkoljena, vendar sva takoj nato po Iztokovih hlačah spoznala, da prihajajo naši. Iztok je namreč s posebnim veseljem nosil rdeče konjeniške hlače in po tem smo ga lahko spoznali. Z delom sva nadaljevala, vendar se pa po tem razburjenju nisva mogla pomiriti.

Seveda smo s svojo propagando včasih počeli malo preveč drzne šale. Potem je bila vrsta na okrožnih ali na tov. Viktorju ali pa Prleku - Pušenjaku, da nas je okregal. V svojih zapiskih še hranim par takih spominčkov. Pisanih in tiskanih stvari pa je ostalo bore malo.

Na raznih mitingih in sestankih smo tudi večkrat zapeli. Mladina se je pesmi hitro naučila in jih je že pred osvoboditvijo poznala skoraj vse. Včasih smo priredili tudi kake šaljive prizore. Takrat smo navadno rekli: »Zdaj še malo za hej.« Tudi na lastno razvedrilno nismo pozabili. Spominjam se, da smo pri nekem izseljencu v bližini Stanetinec odkrili gramofon, ki pa na žalost ni imel vzmeti. Ko je uro. Kocbek končal politično uro, smo izmenoma vrteli gramofon z roko. Ko je enega začel peči prst je začel vrteti drugi.

Besedi tovariš je partizanstvo dalo poseben prizvok. Združeni z

istimi cilji smo se res čutili prave tovariše. Kadar se kdo ni vrnil iz borbe, se nam je zdelo, ko da vsakemu nekaj manjka. Lahko rečem, da je resnica, da so padali najboljši tovariši. Še sedaj se pri srečanjih vedno spominjam njih, ki so padli. Skoraj v vsakem kraju imamo tovariše, s katerimi smo delili usodo borcev za svobodo, in ki jih ni več med nami. Po vsem okraju so raztreseni njihovi grobovi. Bili so res požrtvovalni in borbeni do zadnjega diha. Tudi tisti, ki jih je ta usoda zadela v okupatorjevih taboriščih, so končali kot prave slovenske koronine. Najbolj se spominjam dveh najmlajših: Cirila Jureša in Mirka Križaniča, ki sem ju sam povedel v partizanske vrste. Razen teh dveh jih je dolga vrsta: Jurek, Vrbnjak, Iztok Gaberc, Rastko Berden, Magdič, Nandek, Zmazek, Oskar... Vsi so bili prežeti z istim duhom kot mi, ki smo ostali živi. Tovarištvo nas z njimi trdno povezuje tudi sedaj.

Ko se v teh dneh ob 10. obletnici spominjam vseh dogodkov narodno osvobodilne borbe, je naša naloga, da obnovimo te svetle strani naše zgodovine. Prlekija nima prostranih gozdov in visokih gor. Kljub mehkužu značaju in živahnemu temperamentu ljudi, pa okupatorju le ni uspelo, da bi zadušil upor, ki se je rodil iz mržnje. Ta upor se je razvijal v razmerah, kakršne so nastale po okupaciji, z njim pa so naši kraji za osvoboditev prispevali častni delež.

Tedenski koledar

Nedelja, 24. julija — Kristina
Ponedeljek, 25. julija — Jakob
Torek — 26. julija — Ana
Sreda, 27. julija — Sergij
Četrtek, 28. julija — Zmago
Petek, 29. julija — Marta
Sobota, 30. julija — Maksim

Gibanje sonca: 1. avgusta vziče ob 4.45
in zaide ob 19.33 uri. Dolžina dneva: 14 ur
in 5 minut.
Lunine spremembe: 26. julija ob 16. uri
in 59 minut prvi krajec.

KINO

BELTINCI. — 23. in 24. julija ameriški film
»Stari grešniki« — 30. in 31. julija ame-
riški film »Sled v lukie«.

»PARK«, M. SOBOTA — od 22. do 24. ju-
lija ameriški barvni film »Viharni zal-
ivi« — od 26. do 28. julija ameriški
film »Samo naša«.

LENDAVA — od 22. do 24. julija ameriški
film »Vrni se mala Sheba« — 26. in
27. julija ameriški film »Sestrična Ra-
hela«.

GRAD. — 24. julija italijanski film »Kako
sem odkril Ameriko« — 31. julija me-
hiški film »En dan življenja«.

CEPINCI. — 21. julija švedski film »Plesa-
la je samo eno poletje« — 31. julija ita-
lijanski film »Kako sem odkril Ame-
riko«.

VELIKA POLANA. — 24. julija angleški
film »Najsrečnejši dnevi vašega življe-
nja« — 31. julija ameriški film »Ob ve-
liki ločnici«.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU. — 23. in 24.
julija ameriški film »Zig preteklosti« —
27. in 28. julija ameriški film »Sužnja
preteklosti«.

RADGONA. — 23. in 24. julija ameriški film
»Vlomilec« — 27. in 28. julija italijan-
ski film »Za dva solda upanja«.

RADENCI. — 24. in 25. julija nemški film
»Poslednji most« — 28. julija ameriški
film »Mesto iluzije«.

ISCEMO ZASTOPNIKA za M. Soboto (zastop
258 a) in Razkrižje - Ljutomer (zastop
240). Interesenti naj pošljejo prošnje
podružnici DOZ v M. Soboti.

50. OBLETNICO SVOJEGA
OBSTOJA

proslavlja delovni kolektiv

OPEKARNE PUCONCI

Tokrat bo igralska skupina
sindikalne podružnice Opekar-
ne uprizorila veseloiigro »Micki
je treba moža«. Predstava bo
24. julija 1955 ob 15. uri v
opekarniškem prostoru. — Po
uprizoritvi prosta zabava. Pri-
reditve bo ob vsakem vremenu.
Vljudno vabljeni!

Odbor

SEJMI

Beltinci v sredo, 27. julija svinjski se-
jem, Bogojina v torek, 26. julija živinski se-
jem, Crenšovci v ponedeljek, 25. julija ži-
vinski sejem, Dobrovnik v ponedeljek,
25. julija živinski sejem, Gor. Slaveči v to-
rek, 26. julija živinski sejem, Lendava v
torek, 26. julija živinski sejem, v četrtek,
28. julija živinski in kramarski sejem, Pu-
conci v sredo, 27. julija živinski sejem, Tur-
nišče v četrtek, 28. julija svinjski sejem,
Križevci pri Ljutomeru v torek, 26. julija
splošni sejem, Stara gora v ponedeljek,
25. julija (predviden za nedeljo, 24. junija,
pa zaradi praznika odpade) splošni sejem.

MALI OGLASI

RODOVNISKEGA BIKA, starega 6 tednov,
prodam. — Kociper, Rakičan št. 21, p.
M. Sobota.

HISO S SADOVNJAKOM in brajdami pro-
dam. — Poizvedbe: Titan, Krog št. 47.

ESPERANTO SE LAHKO NAUCITE z do-
pisnim tečajem. Prvo lekcijo pošlje proti
predložitvi 50 din Zveza esperantistov
Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva c. 7.

STAREJŠO GOSPODINJO iščemo k tričlan-
ski družini. Poizvedbe: Hujs, M. Sobo-
ta, Mladinska 1.

KUPIM ARITMETIKO IN ALGEBRO za 4.
razred gimnazije kakršnekoli izdaje ter
instruiram matematiko. Titova c. 20/I.

Kmetijska zadruga Zenkovci
prodaja 23. julija 1955 ob 10. uri
dopolodne na javni dražbi

TRAKTOR

znamke »Fordsohn« z železnimi
kolesi. — Za natančnejše kupne po-
goje lahko izveste v pisarni uprave
KZ Zenkovci.

DELAVNICO

s skladišči za večjo obrt ali manjšo
industrijo in

ENOSTANOVANJSKO VILO

novo in še ne naseljeno, z velikim
vrtom, prodam v M. Soboti. — Na-
slov v upravi lista.

Trgovsko podjetje

»Prekmurski magazin«, M. Sobota
sprejme v službo
PISARNISKO MOČ

Pogoji: končana srednja šola. —
Plača po tarifnem pravilniku.

»ŽELEZO«

trgovina z železnino v Ljubljani,
Stritarjeva ulica 7,
sprejme v službo

DVA TRGOVSKA POMOČNIKA IN DVA VAJENCA

Nastop službe takoj. Plača in
oskrba za vajence po dogovoru.
Pismene ponudbe je poslati na na-
slov trgovine »Železo«.

Obrtno podjetje
»Kamnosestvo in cementnine«

Murska Sobota

razpisuje službeno mesto

RACUNOVODJE

Pogoji: Končana srednja eko-
nomska ali njej sorodna šola in
vsaj triletna praksa v knjigovod-
stvu ali nepopolna srednja šolska
izobrazba z najmanj desetletno
prakso v knjigovodstvu.

Plača po tarifnem pravilniku. —
Ponudbe pošljite na gornji naslov.

KMETIJSKA ZADRUGA z o. j. LUTVERCI

bo razprodajala
osnovna sredstva
NA JAVNI LICITACIJI
v nedeljo, 24. julija 1955.

Interesenti, oglasite se
v pisarni zadruga v ne-
deljo zjutraj ob 7. uri.

Upravni odbor

Uprava

Tovarne perila „MURA“ v Murski Soboti

razpisuje po sklepu upravnega odbora mesto

GLAVNEGA RAČUNOVODJE

Pogoji: ekonomska fakulteta ali končana ekonomska
srednja šola in 5-letna praksa v računovodstvu.

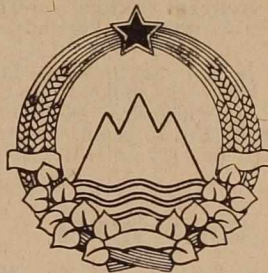
Plača po tarifnem pravilniku odnosno dogovoru. Nastop
službe takoj. Prošnje s kratkim življenjepisom in navedbo
dosedanjega službovanja je poslati na upravo podjetja do
15. avgusta 1955.

VSEM KMETIJSKIM ZADRUGAM IN OSTALIM DOBAVITELJEM, KAKOR TUDI
VSEM DELOVNIM LJUDEM POMURJA

ČESTITA K DNEVU VSTAJE IN DESETI OBLETNICI OSVOBODITVE

UPRAVA IZVOZNEGA PODJETJA

»PERUTNINA« - PTUJ IN POSLOVALNICA V MURSKI SOBOTI

OB 22. JULIJU - DNEVU VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

čestitamo delovnim ljudem Pomurja in želimo,
da bi v bodoče v združeni pokrajini dosegali
še večje uspehe pri graditvi socializma

OKRAJNI LJUDSKI ODBOR LJUTOMER

Komisija za nameščanje vodilnih uslužbencev gospo-
darskih organizacij pri LOMO M. Sobota

razpisuje mesto upravnika gostinskega podjetja »PLATANA« v M. Soboti.

Pogoji: končana ekonomska srednja ali njej sorodna
šola z najmanj 5-letno prakso v gostinski stroki, ali visoko-
kvalificiran gostinski delavec z izpitom in najmanj 10-letno
prakso v gostinstvu.

Ponudbe z življenjepisom in opisom dosedanjega služ-
bovanja je poslati LOMO Murska Sobota do 30. julija 1955.

Predsednik LOMO
Jože Velnar

Oskrbujemo kmetijstvo s stroji, umetnimi gnojili, zaščitnimi
sredstvi, krmili itd.

Odkupujemo in prodajamo vse vrste lesa, na zalogi
imamo alkoholne in brezalkoholne pijače — na debelo in
na drobno.

ZADRUŽNO TRGOVSKO PODJETJE »AGROMERKUR« MURSKA SOBOTA

Ob Dnevu vstaje — naše čestitke delovnim ljudem Pomurja!

IZDELUJEMO: kvalitetne zidake, votlake, fasadno
opeko, stropnike »Rapid«, ograjno opeko, strešnike,
zarezni bobrovec in slemenjake

KRIŽEVSKÉ OPEKARNE KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU

OB DNEVU VSTAJE — NAŠE ČESTITKE!

OD 30. JULIJA DO 7. AVGUSTA 1955 OBIŠČITE

XII. MARIBORSKI TEDEN

Revija industrije, obrti in kmetijstva

TUDI POMURJU NOVO BOLNIŠNICO

NEKAJ DROBCEV IZ ZGODOVINE

Prvi varovanci sirotišnice so bili občinski reveži in onemogli ljudje. Za njihovo zdravstveno stanje je skrbel sanitetni referent dr. Cipot, ki jih je obiskoval po potrebi. Hiralnica pa je počasi spreminjala svoje lice. Vedno več je bilo ljudi, ki so iskali v njej tudi zdravniško pomoč. To niso bili le starostno onemogli, marveč tudi mlajši bolniki z najrazličnejšimi težavami. Prva operacija — operacija noge neke starke zaradi gangrene — se je dobro posrečila. Zenica je ostala pri življenju, kar je močno povečalo ugled ustanove. Pričeli so zdraviti poškodbe in opravljati manjše kirurške posege. Naposled je uprava sestavila pravilnike o poslovanju in tako so sirotišnico tudi formalno spremenili v bolnišnico.

Sedaj si že težko predstavljamo takratno bolnišnico. V njej namreč ni bilo oddelkov, bolniki so bili ločeni le po spolu; poleg bolnika s prelomom je ležal vrstnik s pljučnico ali dizenterijo, poleg porodnice bolnica s trahomom ali tifusom. Ni bilo stalnih zdravnikov niti bolničarjev. Vse delo bolničarjev in strežnikov je opravljal samo en uslužbenec, ki se ga mnogi Prekmurci še prav gotovo dobro spominjajo — stari Pišta Stefanič. Stanoval je v bolnišnici in izredno požrtvovalno stregel bolnikom skozi vse svoje življenje.

Zdravniško vodstvo v bolnišnici je po dr. Cipotu prevzel dr. Gajger, ki je bil sanitetni referent okraja. Komaj leta 1902, je prišel kot sekundarij dr. Skrilec, ki je bil prvi specialist — kirurg v soboški bolnišnici. Kot mlad zdravnik je močno izboljšal kakovost dela in oneriral vse, kar je takrat spadalo v delokrog kirurga.

Po dograditvi železniške proge Körmend — Murska Sobota so začeli prihajati v bolnišnico tudi bolniki iz bolj oddaljenih krajev. Ljudje so vedno bolj zaupali zdravniku. Šešasa je bila stavba že premajhna, da bi lahko sprejela vse bolnike. Zato so najprej povečali kirurško zgradbo, leta 1907 pa zgradili novo stavbo, v kateri sta sedaj interni oddelek in kuhinja — po načrtu prvega prekmurškega arhitekta Tekučka, ki je živel v Budimpešti. Kirurški in interni bolniki pa so še vedno ostali v sedanji kirurški zgradbi, kajti v prtiličje nove stavbe so namestili bolnike s trahomom, v prvo nadstropje pa bolnike z nalezljivimi boleznimi. Prvi so bili dolgo izolirani v soboški bolnišnici, vse dotlej, dokler jih niso sprejeli v bolnišnico v Prelogu, kjer je bilo takrat središče za zdravljenje trahoma. V prvi svetovni vojni so bolnišnico zasedli ranjenci, le dve sobi sta še ostali za civilne bolnike.

Leta 1918. je dr. Gajger umrl, nje pa je kot šef bolnišnice nasledil dr. Skrilec. Leta 1921. je dobil pomoč v sekundariju dr. Brandieu-ju, ki je po upokojitvi dr. Skrileca l. 1932. prevzel vodstvo. Na njegov predlog so končno razdelili oddelke: oddelek za notranje bolezni so preselili v prostore sedanjega internega oddelka, v stari zgradbi pa je ostala kirurgija. Prvega je prevzel dr. Brandieu, drugega pa leta 1935. dr. Brezovnik, za njim pa leta 1936. dr. Vrhnjak. Interni oddelek je po upokojitvi dr. Brandieu-ja vodil dr. Houška od leta 1938 dalje. V pomoč mu je bil dodeljen dr. Piskernik kot sekundarij. Poleg šefov oddelkov so bili v ustanovi zaposleni tudi mlajši zdravniki, ki so iskali izkušnje pri svojih starejših učiteljih.

V času okupacije je prevzel ravnateljstvo dr. Tarcy, šef internega oddelka, kirurgijo pa začasno dr. Kuhar, za njim pa madžarski kirurg dr. Batha. Ob koncu vojne so posameznim oddelkom dodelili zdravnike — begunce iz Poljske in internirance, ki so delali v bolnišnici kot »munka orvosc«. To sta bila brata dr. Zajonca, dr. Jendrusek, psihiater Karlašov in dr. Sedlaček. Ko so se Nemci umikali so madžarski zdravniki zapustili bolnišnico, delo na oddelkih pa so vodili dosedanji »munka orvosc« dr. Jendrusek in dr. Piskernik na internem, brata Zajonca pa na kirurškem. Pred svojim umikom so Nemci poskušali pobrati vse, kar se je le dalo odnesti. Iz bolnišnice so hoteli odpeljati vso aparaturo, instrumentarij in bolniško opremo. Dr. Sedlačku se je posrečilo, da je to preprečil.

Po osvoboditvi leta 1945 smo našli bolnišnico tako, kot je bila zgrajena l. 1907., le da skrajnosti zane-manjeno. Niti stara Jugoslavija, niti okupator nista skrbeli za njeno vzdrževanje. Židovi so se krušili, odpadla je omet, okna so bila v razsulu in v kirurški zgradbi je bilo polno stenice. Vsi prostori in hodniki so bili natrpani z ranjenci in bolniki. Interni oddelek so spremenili v lazaret za pegavico. Bolniki so ležali drug ob drugem v sobah in na hodnikih. Čiščenje je bilo zelo oteženo. V zgradbah ni bilo vodo-

Po revoluciji leta 1848 je bila Murska Sobota majhna ravninska vas s par sto prebivalci. Na čelu okraja je bil »Bezirkshauptmann«, ki je skrbel za dobrobit, predvsem pa za moralno takomenovanega »vendskega« ljudstva. Uvedel je denarno kazen za nočne razgrajaje in pretepače; kmalu se je nabralo toliko denarja, da so se vaški veljaki že lahko odločili za gradnjo sirotišnice. Imenovali so poseben odbor, v katerem so bili ugledni Sobočani, szombathelyski župan in nekaj zdravnikov. Svoj načrt pa so komaj uresničili leta 1897., ko so začeli graditi po načrtih stavbenika Ratkola Tivadaria. Takrat zgrajena sirotišnica je bila osnova za soboško bolnišnico in je obsegala srednji del sedanje kirurške zgradbe.

voda, stranišč ni izplakovala voda, kanalizacija je bila v razsulu in celo gnojnica je prodrla v studenec. V neposredni bližini internega oddelka so bili namreč svinjaki z odprtimi gnojiščem in pujski so se ob lepem vremenu neovirano pasli po parku.

Delo je bilo v takih razmerah sila težavno, bolniškega osebja pa je bilo malo. Zdravniki in njihovi pomočniki so delali čez svoje moči, uspeh pa je bil malenkosten v primerjavi s prizadevanji. Primanjkovalo jim je instrumentov, aparatov, laboratorijskih naprav, zdravil in obvezilnega materiala, skratka, z golimi rokami so se borili proti smrtnemu sovražniku — bolezni!

V stari Jugoslaviji so pokazali za gradnjo nove bolnišnice najmanj razumevanja prav vodilni možje Prekmurja, čeprav jih je banska uprava na ta problem večkrat opomnila. Dvakrat so jim celo po-

slali brezplačne načrte za novo bolnišnico. Izdelal jih je ing. Dolenc. Odločujoči možje pa so venomer oklevali, ali bi dali to ali ono zemljišče, in samo mnogo razpravljali, z novo bolnišnico pa ni bilo nič.

Murska Sobota pa, takrat ni spala kljub različnim umetnim oviram. Iz panonske vasice se je razvilo majhno mesto, ki je sčasoma postalo kulturno in gospodarsko središče, ne le Prekmurja, temveč vsega območja, ki — sedaj poznamo pod pojmom Pomurje. Z dograditvijo proge M. Sobota — Ljutomer se je promet močno povečal. Ves železniški in vozni promet se je zaradi neposredne bližine železniške postaje razvil okrog bolnišnice in bil iz dneva v dan večja nadloga za bolnike in zdravnike. Ropot, prah in roji muh — vse to vdira v bolniške prostore in v operacijske sobe, v katerih bi moral biti tudi zrak brez kužnih klic.

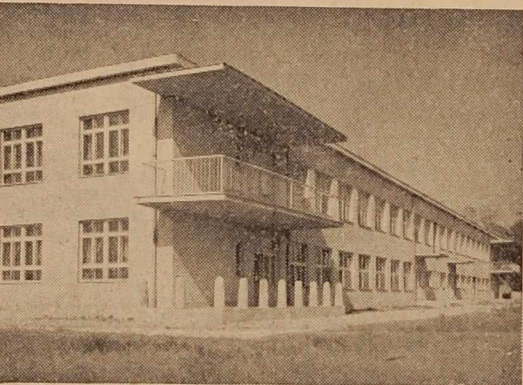
Nova bolnišnica naj bi služila prebivalstvu vsega Pomurja, ki je naravno teži k njej. V mislih imam vse prebivalstvo sedanjega soboškega okraja in 65 odstotkov državljanov sedanjega ljutomerskega okraja. Upoštevati moramo, da dosedaj nismo imeli kožnega, nevrološkega in otroškega oddelka, pa oddelka za grlo, nos in ušesa, zato so si bili mnogi bolniki primorani iskati pomoč v bližnji pujski ali mariborski bolnišnici. Ko pa bo nova bolnišnica imela vse oddelke, bo tudi dotok bolnikov večji, saj bodo imeli v domačo bolnišnico bliže in ne bo jim treba čakati po več mesecev na zdravljenje, kot je bilo to dosedaj zaradi prenapoljenosti bližnjih bolnišnic. Gravitacijsko območje nove bolnišnice bo zajelo okrog 120.000 prebivalcev (računali smo po številu bolnikov, zdravljenih v tukajšnji bolnišnici, po podatkih Centralnega higienskega zavoda in po ljudskem štetju iz leta 1948 in 1953).

Če menimo, da je v neindustrijskem in pretežno agrarnem območju potrebnih 5 bolniških postelj na 1.000 prebivalcev, potem pridemo do zaključka, da bi v novi bolnišnici morali imeti 600 postelj. Nekateri sicer trdijo, da potreba po bolniških posteljah upada v sorazmerju z izboljševanjem preventivne službe (preprečevanje bolezni) in življenjskega nivoja prebivalstva, vendar pa je treba reči, da nam statistike dežel z boljimi življenjskimi razmerami dokazujejo prav obratno: že leta 1934 so na primer imeli v Nemčiji 12,87 bolniške postelje na 1.000 prebivalcev. Pri nas je odstotek prebivalcev, ki iščejo zdravniško pomoč, razmeroma zelo nizek (5,4 odst.), kar je v prvi vrsti rezultat kulturno-higienske zaostali in nezadostne zdravstvene prosvete, komaj v drugi vrsti pa posledica gospodarskega stanja. Večkrat se namreč dogaja, da ljudje bolehalo doma po več mesece, ko bi jim morda manjši poseg v nar-dne povrnili ljubo zdravje, ali pa pridejo v bolnišnico prepozno, ko tudi ves trud in nobena zdravila ne zaležejo več.

Nova bolnišnica — z mrtve točke premaknjen problem

Po osvoboditvi je postal problem nove soboške bolnišnice zopet aktualen. Že leta 1945. je prišla semkaj komisija strokovnjakov, ki jih je vodil takratni minister dr. Ahčin. Strokovnjaki so ugotovili, da je prostor, na katerem stoji sedaj bolnišnica, veliko premajhen in tudi

merjati obstoječih objektov z onimi prostori, ki jih zahteva sodobna medicina za uspešno zdravljenje. Zato se je Svet za zdravstvo v Ljubljani zelo resno zavzel za gradnjo nove bolnišnice. Na to delo se že pripravljamo. Na seji Sveta za zdravstvo pri Ljudski skupščini LRS

Nova bolnišnica v M. Soboti — paviljon infekcijskega oddelka pri Rakičanu

skrajno neprimeren. Določili so zemljišče in z velikim poletom začeli graditi novo bolnišnico — najprej stavbo za najnujnejši infekcijski oddelek. Od takrat je minilo deset let. Infekcijski oddelek ima dograjeno stavbo in že tudi dobro deluje, za glavno zgradbo bolnišnice pa še nismo položili niti temeljnega kamna.

Po osvoboditvi je bilo vložena mnogo truda in tudi sredstev za izboljšanje razmer v sedanji bolnišnici, saj smo nekaj gradili in popravljali vsako leto, vse od leta 1945 naprej. Leta 1947 smo uredili uravno poslopje in tako pridobili dve sobici za kirurški oddelek. Preurejena je bila zgradba pri katoliški cerkvi za tuberkulozni oddelek. Ko še poslopje za infekcijski oddelek ni bilo dograjeno in je spričo razsajajočih epidemij bil interni oddelek premajhen, je OLO dal na razpolago stavbo gozdne uprave. V njo se je preselil infekcijski oddelek, pozneje pa začasno še interni oddelek, dokler niso nadzidali in popravili njegovo staro poslopje. Ko sta oba oddelka zapustila stavbo gozdne uprave, je slednja začela služiti že tretjemu namenu; na pobudo prof. Lunačka smo dobili nov porodniško-ginekološki oddelek. Saj so bile razmere poprej zares nezno-sne; majhna sobica za porodnice z eno posteljo in divanom. V njej ni bilo prostora niti za najnujnejšo opremo. Se zraka ni bilo dovolj! Po porodu smo skušali otročnice izolirati od drugih bolnikov, kolikor se je to sploh dalo izvesti. Največkrat pa to ni bilo mogoče, saj je število porodov stalno naraščalo, kirurških bolnic pa zato ni bilo nič manj.

Sedaj sta v tej stavbi utesnjena dva oddelka: kirurgija in ginekološko-porodniški oddelek. V njej bosta ostala tako dolgo, dokler ne bo popravljena stavba stare kirurgije. Leta 1954. so prenovili kuhinjo in zgradili novo pralnico. Letos nameravamo urediti majhen transfuzijski kabinet, ki je življenjsko važen za sodobno zdravljenje. Naši najmanjši — a bodo v silo dobili približajše v novem otroškem oddelku, ki bo v bivšem dijaškem domu.

Kljub očitnim izboljšavam pa lahko mirno trdimo, da z navedenimi preureditvami, prezidavami nadzidavami in zasedbo stavb po mestu nismo zadeli jedra, marveč smo s tem našli samo izhod za silo. Kakor današnje medicine ne moremo primerjati z ono pred prvo svetovno vojno, tako ne moremo pri-

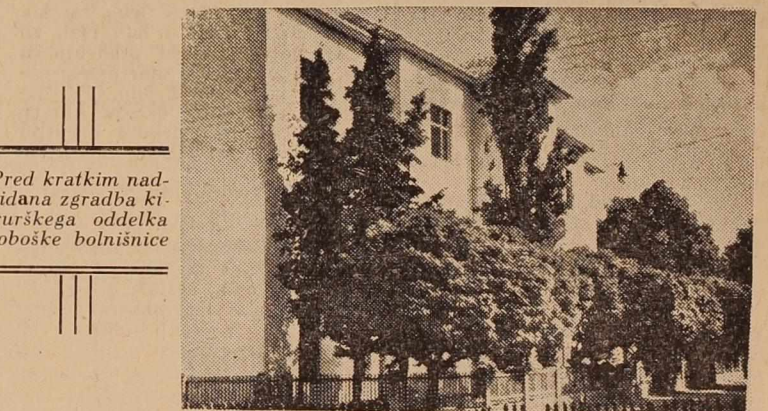
so letos 14. aprila odobrili število postelj v novi bolnišnici in tako odprli pot za izdelavo investicijskega načrta in projekta za stavbo in naprave.

Središče za oboje: preprečevanje in zdravljenje bolezni

Zato naj bi bila nova bolnišnica hkrati tudi središče preventivnega zdravljenja. Zapadni svet že dolgo ne loči več med kurativnim (zdravljenje, ko je že bolezen ali poškodba nastopila) in preventivnim (odstranjevanje pogojev za bolezni in njihovo preprečevanje) zdravljenjem. Glavni namen mednarodnega kongresa v Londonu leta 1955 je bil v tem, da prepriča svet o nujnosti združevanja obeh zdravstvenih dejavnosti v eno. Tudi naše državno vodstvo stremi za tem. Celjska zdravstvena služba je že reorganizirana v skladu s tem načelom in tudi mi želimo kreniti po njihovi poti. Zato predvidevamo, da bomo pod okriljem bolnišnice lahko odprli tudi polikliniko. To ni nobeden poseben oddelek, marveč samo važen člen v verigi kontinuiranega (nepretrganega) zdravljenja bolnika ali povezava preventivne službe z bolnišnico. Iz terena pride bolnik najprej v ambulanto poliklinike. Tu ga zdravnik pregleda, preišče in ga po potrebi pošlje naprej v bolnišnico, v nasprotnem primeru pa prihaja bolnik še nadalje v ambulanto na zdravljenje. Če je potrebna hospitalizacija (navzočnost zdravnika pri bolniku), potem ni potrebno bolniku več pretreti istih preiskav, ki so že bile opravljene v ambulanti, marveč se nadalje zdravi pod vodstvom istega zdravnika, ki vodi oddelek in nadzorstvo nad ambulanto. Ko pa zdravljenje v bolnišnici ni več potrebno, se bolnik znova vrne v ambulanto. Takšen način zdravljenja je mnogo boljši in cenejši za bolnika. Ambulantni prostori bolnišnice ali poliklinike se ne razlikujejo med seboj, bolj racionalno je moči izkoristiti čas in še prihraniti mnogo materiala in drugih laboratorijskih preiskav. Bolnišnice ne morejo biti več ustanove zaprtega tipa, marveč morajo postati središča zdravstva, ki združuje v sebi preventivno, zdravstveno prosveto in bolniško-ambulantno kurativo.

Nova bolnišnica naj bi imela naslednje oddelke: kirurgijo, oddelek

za notranje bolezni, oddelek za nalezljive bolezni, ginekološko-porodniški oddelek, otroški oddelek, oddelek za grlo, nos in ušesa, oddelek za kožne in spolne bolezni, očesni oddelek in nevrološki oddelek. Za normalno delovanje so še potrebni: oddelek za fizikalno terapijo, centralni rentgen, transfuzijska postaja, centralni laboratorij z biokemičnim, bakteriološkim in serološkim odsekom, apoteka, prosekturna in stanovanjske zgradbe.

Pred kratkim nadzidana zgradba kirurškega oddelka soboške bolnišnice

Kirurški oddelek je imel lani skupaj s porodniško-ginekološkim oddelkom 80 postelj, strpanin v prostoru, v katerih bi lahko v normalnih razmerah stalo komaj 40 postelj. Oddelek je bil vedno preveč poln, čeprav ni bilo moči sprejemati bolnikov za večje operacije, ki terjajo boljšo tehnično opremo (aparati za narkozo in transfuzijo). Zaradi tega smo morali pošiljati v bolnišnice vse bolnike s težjimi prelomi hrbtenice, težkimi poškodbami notranjih organov, večimi krvavitvami itd. Kljub temu pa je število bolnikov neprestano naraščalo, seveda pa tudi število posegov.

Od leta 1945 do leta 1954 (deset let, deset števil — začne se z letom 1945) je bilo na tem oddelku zdravljenih toliko bolnikov: 1570 — 1988

— 2005 — 2456 — 2814 — 2939 — 2701 — 2687 — 3127 — 3107.

V razdobju od leta 1951 do leta 1954 pa je bilo izvršenih toliko operacij: 165 — 168 — 547 — 627 — 690 — 1122 — 1535 — 1544 — 1890 — 1824 — 1067 — 691 — (za leto 1945 ni podatkov) — 691 — 1425 — 1914 — 1952 — 2055 — 2432 — 2625 — 2320 — 2576 — 2576 — 2797 — 2865. Všteti so tudi posegi in operacije v porodniško-ginekološkem oddelku.

Ko se bodo v novi bolnišnici razmere izboljšale, bodo bolniki lahko ostajali doma in ne bodo podvrženi dolgem transportu, ki si bili kaj pogosto usodni za marsikatero življenje, hkrati pa bo oblastem prihranjenega mnogo denarja, ki so ga dosedaj izdajale za drage prevoze. Vsi ti čimeti bodo prav gotovo vplivali na povečanje števila kirurških bolnikov, zato predvidevamo za novi oddelek 120 postelj.

Interni oddelek je bil že pred osmimi leti združen s tuberkuloznim oddelkom in je imel vsega 56 postelj. Leta 1947. se je tuberkulozni oddelek ločil od internega, leta 1952 se infekcijski, zgradbo internega oddelka so nadzidali in v njem povečali število postelj na 82. Vzlic temu — a so postelje stalno zasedene in je večkrat v vseh oddelkih potrebno namestiti celo zasilne postelje. Za bodoči interni oddelek predvidevamo 120 postelj.

Tuberkulozni oddelek je imel dosedaj 45 standardnih in 7 zasilnih postelj, ki so vedno polne. Centralne ustanove so preveč zasedene in določeno dolga. Naše republike bodo kmalu dogradile več velikih objektov (Slovenija: Topolščico) in tako omogočile zdravljenje v klimatično ugodnejših krajih. Zato meni Svet za zdravstvo, da bo zadostovalo v prihodnosti samo 40 postelj za tuberkulozne bolnike, naši zdravstveni delavci pa trdijo, da je to odločno premalo. Sedanje standardne postelje so namreč obremenjene s 140 odst. (omozni ležalniki). Menimo, da bi bilo potrebno za natančnojšo hospitalizacijo vsaj 90 postelj.

Infekcijski oddelek ima enega najlepših poslopij v Sloveniji in bo verjetno zadostoval za prihodnjih dvajset let. Izpopolniti bo treba samo inventar in bolniško osebje.

Porodniško-ginekološkega oddelka še ni bilo pred dobrim letom. Na kirurškem oddelku smo imeli 7 postelj za otročnice in 1 posteljo za porodnice. Ginekološke bolnice so ležale med kirurškimi, deloma tudi otročnice. Novorojenčki so bili kot »štručke« stisnjeni drug poleg drugega na eni postelji. Od l. 1954 pa imamo nov provizorij, vendar še vedno zelo okrnjen, ker so začasno v isti zgradbi še kirurški bolniki.

V letih 1949 do 1952 se je v bolnišnici rodilo 11.349 otrok ali povprečno 2857 na leto. Število rojstev pa še vedno narašča. V letu 1953 je bilo rojenih v soboškem okraju 2113, v ljutomerskem okraju pa 1018 otrok — skupaj torej 3168 otrok (po podatkih Centralnega higienskega zavoda). Republiško povprečje rojstev v bolnišnicah znaša 46,7 odst., v M. Soboti pa je ta odstotek izredno majhen (komaj 15,7 odst.). Vendar pa število porodov v bolnišnici iz leta v leto narašča, kljub temu, da se število »ostelj ni povečalo. Nasprotno: letos se je celo zmanjšalo!

Od leta 1945 do leta 1954 je rodilo v soboški bolnišnici toliko žena: 28 — 77 — 105 — 175 — 204 —

245 — 305 — 412 — 450 — 546 — in letos do prvega junija 300.

Stremimo za tem, da bi čimveč žena lahko rodilo v bolnišnici, kajti nikoli ne moremo s sigurnostjo predvidevati, kako bo izpadel porod. Naši strokovnjaki želijo, da bi bilo v bolnišnicah opravljenih 80 odstotkov vseh porodov. Če vzamemo za Pomurje komaj 60 odst. žena, ki bodo rodile v bolnišnici, potem dobimo število 1700 na leto. Če dalje računamo povprečno ležalno dobo na 10 dni in 60 odst. zasedbo porodniškega oddelka, potem vidimo, da bo potrebno za ta oddelek 70 do 75 postelj. Za ginekološki oddelek pa bo 25 postelj premalo. Za ginekološko-porodniški oddelek je bilo odobrenih 100 postelj.

(Konec na 6. strani)

BORITI SE MORAMO ZA TO, DA OHRANIMO ŽIVLJENJE ČIM VEČIH OTROK

Stara Jugoslavija je bila znana kot država, v kateri je bila umrljivost otrok med najvišjimi na svetu. To stanje se je med vojno še poslabšalo in čeprav za to dobo nimamo statističnih podatkov, lahko trdimo, da je v tem času umrljivost otrok dosegla svoj višek. Tako smo po vojni sprejeli kaj žalostno dediščino; potrebni so bili veliki napor, da se je stanje vsaj nekoliko zboljšalo. Vendar smo še daleč za naprednimi narodi sveta in treba bo še trdega dela, da jih dohitimo. Oglejmo si najprej nekaj številčnih podatkov:

V predvojni Jugoslaviji je znašala splošna umrljivost letno preko 20 umrlih na 1000 prebivalcev. To število se v povojnih letih naglo niža: v letih 1947-1951 je bila umrljivost povprečno 13-14, leta 1952 samo še 11,8. Kljub temu smo še vedno med onimi državami Evrope, ki imajo visoko umrljivost (t. j. okrog 10). Za primer države z nizko umrljivostjo nam služi Nizozemska s 7,5 umrli na 1000 prebivalcev letno. Če primerjamo splošno umrljivost v vsej državi s posameznimi

Nekaj podatkov o splošni umrljivosti

republikami, vidimo da je stanje najboljše v LR Sloveniji s splošno umrljivostjo 10,5 (za primerjavo smo vzeli leto 1952); tej sledi ožja Srbija 10,8, Hrvaška 11,5, AP Vojvodina 11,9, LR Bosna in Hercegovina 12,4, LR Makedonija 14,1 in Kosovsko-Metohijska oblast 18. Stanje splošne umrljivosti v posameznih okrajih in mestih kaže seveda še večje diference. Mi bi primerjali le naš okraj z republiškim in državnim povprečjem. Ta primerjava kaže, da smo s splošno umrljivostjo 10,8 v letu 1955 znatno boljši od

majhno, da je ta oblika grafikona za zadnja leta v glavnem vedno enaka. (Glej grafikon št. 1.)

Prvo leto življenja je torej bilo in je še danes najbolj kritična doba otroka. Analiza umrljivosti otrok v 1. letu življenja nam pokaže, da je umrljivost najvišja kmalu po porodu. Od vseh umrlih dojenčkov umre v naši državi v 1. dnevu življenja 12%, v 1. tednu 25% in v 1. mesecu 50%. Slično razmerje je v LRS in v našem okraju, kjer znaša odstotek umrljivosti v 1. mesecu življenja približno 45% oziroma

življenja (17%), v 1. tednu (27%) in v 1. mesecu (52%). Ponoven dvig umrljivosti je v 2.-5. mesecu življenja.

Iz podatkov o vzrokih smrti dojenčkov razberemo, da umre v našem okraju največ dojenčkov zaradi nedonošenosti in tako imenovane prirojene življenjske slabosti (povprečno 26-29%). Drugi najpogostejši vzrok smrti dojenčkov je pljučnica (25-27%) in temu slede obolenja želodca in črevesja (15 do 20%). Tudi v republiškem povprečju imamo isti zaporedni red najpogostejših vzrokov smrti dojenčkov z nekoliko drugačnimi procentualnimi vrednostmi.

Na kratko bi pregledali še stanje umrljivosti in obolenja malih otrok in šolskih otrok. Umrljivost malih otrok od 1. do 5. leta starosti je znatno nižja od umrljivosti otrok v 1. letu življenja. Od vseh otrok, ki umrejo do 5. leta življenja, jih umre v naši državi v 1. letu 80% in le 20% v ostalih štirih letih življenja. V našem okraju je ta odstotek približno enak: od otrok umrlih do 5. leta starosti je v zadnjih 5 letih umrlo povprečno 85% v 1. letu življenja in 15% med 1. in 5. letom življenja. Število umrlih otrok v starosti od 1-5 let je torej mnogo manjše od tistega v 1. letu življenja. Kljub temu pa je umrljivost malih otrok pri nas še vedno 3-4 krat večja kot v večini evropskih držav. Mnogo višje od števila umrlih otrok v tej starosti pa je število obolenih; zaradi tega za to dobo (1-5 let starosti) ne jemljemo umrljivosti, temveč obolenja kot merilo ogroženosti otrok. V tej življenjski dobi prevladujejo boleznih dihal, akutne nalezljive bolezni in bolezni, ki so posledica nepravilne prehrane. Ta obolenja običajno ne končujejo smrtno, vendar pa pogosto tako oškodujejo otrokov organizem, da znatno zmanjšajo njegovo življenjsko sposobnost. Poleg navedenih bolezni poznamo v tej dobi še vrsto drugih, o katerih pa žal nimamo zanesljivih številčnih podatkov, ker je ta doba statistično le malo obdelana in so otroci te starosti težje dostopni raznim zdravstvenim akcijam, anketiranju itd.

Umrljivost večjih otrok (imenovali jih bomo kar šolske otroke) v starosti od 6.-14. leta je še nižja od umrljivosti malih otrok. V zadnjih 5 letih imamo v našem okraju

Obolenje in umrljivost otrok, predosem pa umrljivost dojenčkov, je važen socialno-medicinski problem, ki mu posebno pozornost. Kajti umrljivost dojenčkov je pokazatelj splošne kulturne stopnje naroda in življenjskega standarda. V oseh statistikah opažamo, da zavezoma med podatki o splošni umrljivosti umrljivost otrok in to v prvi vrsti umrljivost dojenčkov najvidnejše mesto. Zato hočemo temu problemu tudi mi posvetiti svojo pozornost.

naslednje povprečje: od vseh otrok, ki so umrli do 14. leta starosti, je umrlo le 6% otrok med 5. in 14. letom, 15% je umrlo malih otrok (1.-5. leto) in 79% otrok v 1. letu življenja. Kot pri vseh teh številčnih podatkih je republiško povprečje tudi tu znatno boljše od okrajnega, državnega pa le nekoliko slabše. Če primerjamo umrljivost otrok v tej starostni dobi pri nas z umrljivostjo istih v drugih deželah Evrope, vidimo, da je tudi ta pri nas 3-4-krat višja. Tudi v šolski dobi je obolenje otrok precejšnje. Temu je vzrok v veliki meri neopornost organizma. Na osnovi sistematskih pregledov šolskih otrok je ugotovljeno, da je znaten odstotek teh telesno slabo razvit (12-17%), slabo hranjen (11-20%), slabokrven (10-15%).

Osnovne vzroke visokemu odstotku umrljivosti dojenčkov v prvem mesecu življenja moramo iskati predvsem v dobi pred porodom (v nosečnosti) in v okoliščinah za časa poroda samega. Na to nas navaja tudi najpogostejši vzrok smrti v 1. mesecu življenja - nedonošenost in prirojena življenjska slabost. Na umrljivost po prvem mesecu življenja pa vpliva v prvi vrsti prehrana in nega dojenčka. Posledice nepravilne prehrane in nege se kažejo v velikem številu otrok, ki bolehalo za rahitizmom, avitaminozami, slabokrvnostjo itd. Vse to povzroča neopornost organizma; odraža se tudi v kasnejšem razvoju otroka in je vzrok velikemu številu obolenjav v predšolski in šolski dobi.

Poleg navedenega ne smemo pozabiti, da vplivajo na umrljivost in obolenje otrok tudi številni zunanji faktorji, kot so ekonomsko-socialni položaj družine, stanovanjske prilike in ne nazadnje zdravstvena prosvetljenost staršev.

(Nadaljevanje s 5. strani)

Tudi otroškega oddelka dosedaj ni bilo. Kot sem že omenila, bomo letos v ta namen preuredili diaški dom - bo moči namestiti 40 posteljic. Otroci so naša boleča točka, saj je umrljivost dojenčkov v soboškem okraju znatno večja (7,62 odst.) od republiškega povprečja (5,73 odst.). V celjski bolnišnici predvidevajo 12 odst. vseh postelj za otroke. Na Svetu za zdravstvo v Ljubljani pa menijo, da se bo z izboljšanjem preventivne službe zmanjšala umrljivost otrok in da bo za našo bolnišnico zadostovalo komaj 50 postelj. Naše mnenje je kajpak drugačno; tudi pri nas naj bi bila močno strokovno središče, da bi lahko uspešno organizirali preventivno službo, ne na obratno! Saj niti v Ljubljani ni preventivna služba tako močna, da bi lahko zmanjšala naval bolnikov v klinike, nasprotno; število bolnikov na kliniki rase! V novi bolnišnici bo verjetno zadostovalo 80 postelj. Seveda bosta to najbolje pokazala čas in na novi začasni otroški oddelki.

Oddelki za grlo, nos in ušesa je tesno povezan z otroškim oddelkom, saj si zdravljena brez konziliarnih pregledov otorinolaringologa sploh ne moremo zamisliti. Dosedaj so morali vsi bolniki v Maribor, kjer pa je tovrstni oddelki tako obremenjen, da so morali otroci čakati na operacijo mandeljnov tudi po in še več mesecev. To pa še ni najhujše. V vsem Pomurju nimamo niti enega specialista za ušesa, nos in grlo, niti ene ambulante, opremljene za take posege. Če se pripeti otroku nesreča in se mu zaleti tukaj v sarnik, je domala obsojen na sigurno smrt, ker se zamuja, preden pride v Maribor. To je samo en primer, je pa še več drugih: krajevni zdravniki pošiljajo take bolnike k nam, mi pa naprej, ker jim doma ne moremo pomagati. Merodajni činitelji so uvideli potrebo po tem oddelku in odobrili zanj 48 postelj.

Ljudje, oboleli za **kožne in spolne bolezni**, so se dosedaj zdravili v Mariboru. Pri delu z nafto se pojavlja mnogo poklicnih kožnih obolenj. Pričakujemo, da se bo območje za pridobivanje nafte še razširilo, zato predvidevamo tudi ta oddelki v novi bolnišnici. Zadostovalo bo 24 postelj.

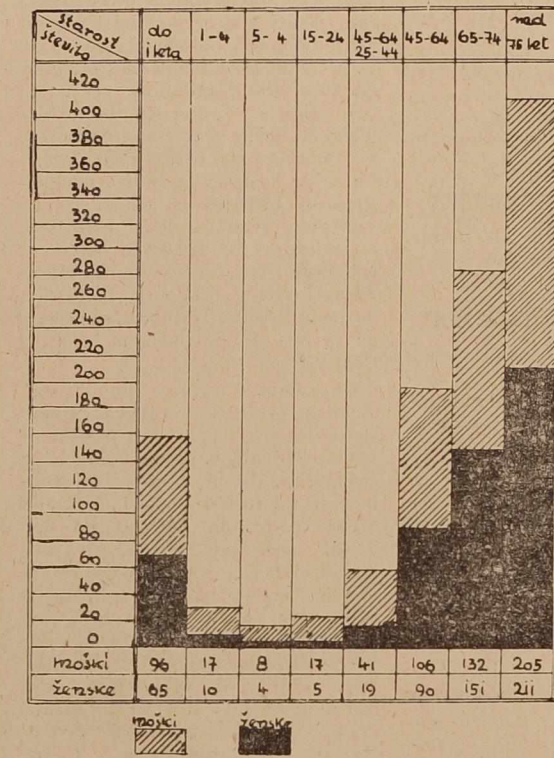
Nevrološki oddelki bo imel pod okriljem interneza oddelka 24 postelj in en prostor za začasno izolacijo duševno bolnih, katere bomo takoj nanotili v večja središča za duševno bolne.

Očesni oddelki bi na osnovi republiškega povprečja (3,8 odst. postelj) imel 24 postelj.

KRUH ZA MNOGE DOMAČINE

To bi bilo vse o novi stavbi v Rakičanu. Stare zgradbe sedanjih oddelkov na bi uporabili za razne domače, ki so, dokaj cenejši od bolnišnice in bodo znatno razbremenili njen posteljni sklad. To so: dečji dom, materinski dom, evakuacijski oddelki, razne posvetovalnice, zobna poliklinika, dispanzerji, sanitarna inšpekcija in podobne ustanove, ki bodo našle dovolj prostora v starih zgradbah.

Večji problem bo strokovni kader za novo bolnišnico, saj bo potrebno najmanj 600 uslužbencev. Že sedaj moramo poslati mladino v šole, da zgradba ne bo ostala prazna, ko bo dograjena. Nova bolnišnica bo prinesla zaposlitev marsikaterega domačinu, ki bi sicer moral v svet na sezonsko delo, saj bo zaposlila več ljudi kot dosedaj vsa industrija v M. Soboti. Gradnja nove bolnišnice potemtakem ni stvar posameznikov, marveč vsega naroda, za katerega jo bomo gradili. Zato tudi pričakujemo pomoč in razumevanje vsakega Pomurca!

Grafikon št. 1

državnega povprečja, toda slabši od republiškega. Tudi v našem okraju umrljivost stalno pada:

	1950	1951	1952	1953	1954
okraj M. Sobotna	15,1	12,2	10,8	12,4	10,5
LRS	11,5	12,4	10,5	9,5	
FLRJ			11,8		

Toliko le v kratkem o stanju splošne umrljivosti. Naš namen je v prvi vrsti prikazati visoko umrljivost otrok, predvsem dojenčkov, ki odločilno vpliva na višino splošne umrljivosti. Umrljivost dojenčkov v naši državi zavzema preko četrtine splošne umrljivosti. Okrog 27% splošne umrljivosti odpade na umrljivost dojenčkov. V LRS znaša ta odstotek 15,29%, v našem okraju pa 15,6% splošne umrljivosti. V zdravstveno naprednejših evropskih državah je ta odstotek zelo nizek - večinoma pod 10% - od 3-5% v Švici do 19% v Portugalski. To pomeni, da je v teh državah le vsaka 10. umrla oseba dojenček, pri nas pa že vsaka 4. umrla oseba. Vendar se stanje tudi tu zboljšuje in je kakor splošna umrljivost začela padati tudi umrljivost dojenčkov.

V predvojni Jugoslaviji je umrlo letno na 100 živorojenih v 1. letu življenja povprečno 14,1 otrok, v Sloveniji 11,5. Po osvoboditvi se umrljivost dojenčkov lepo znižuje do danes, z izjemo v letu 1951, ko se dvigne skoraj do predvojnega stanja. Isto padanje umrljivosti dojenčkov (z izjemo v letu 1951) vidimo tudi v našem okraju, kar je razvidno iz razpredelnice iz tistih povojnih let, ko imamo zanesljive podatke:

Na 100 živorojenih je umrlo v 1. letu življenja:

	1949	1950	1951	1952	1953	1954
okr. M. Sobotna	8,8	9,1	10,1	7,7	7,6	7,2
LR Slovenija	8,0	7,9	8,5	6,8	5,7	
FLRJ Jugoslavija	10,2	11,5	14,0	10,5		
Švedska			2,0			
Nizozemska			2,5			
Anglija			5,1			
Francija			4,7			
Italija			6,5			

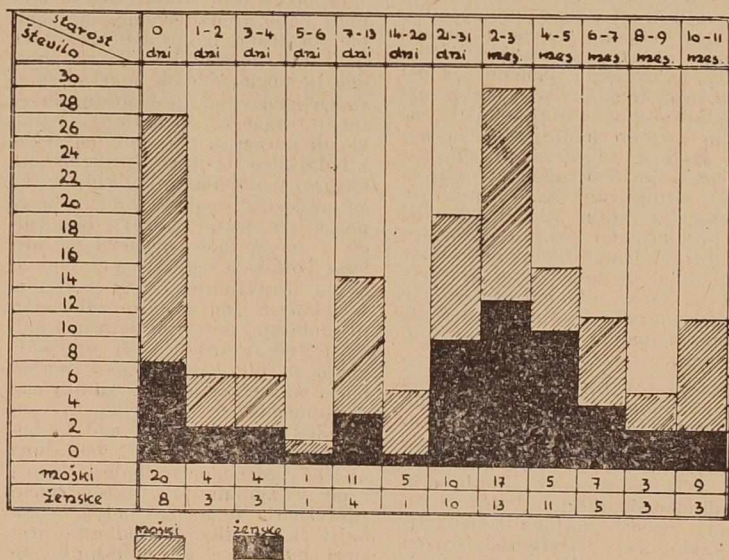
Umrljivost dojenčkov je v naši državi kljub nenehnemu nižanju še zelo visoka in v primerjavi z zdravstveno naprednimi državami Evrope je tudi povprečje v LRS, ki je znatno nižje od državnega. Še vedno visoko. Umrljivost dojenčkov v našem okraju je zopet med republiškim in državnim povprečjem - žal, še vedno znatno zaostaja za republiškim.

Grafikon umrljivosti po starostnih skupinah nam nazorno prikazuje visoko umrljivost otrok v 1. letu starosti, ki je višja od umrljivosti od 1.-14. leta starosti. Kot primer podajamo grafikon umrljivosti po starostnih skupinah za leto 1955 za naš okraj. Procentualno nihanje v posameznih letih je tako

48-50%. - Grafikon št. 2 nam analizira umrljivost dojenčkov v našem okraju. Tudi tu podajamo grafikon za leto 1955, čigar oblika ustreza z malenkostnimi procentualnimi nihanji oblikam grafikonov zadnjih let. Razvidna je visoka umrljivost dojenčkov v 1. dnevu

Za mlada življenja - vso skrb

Visoka umrljivost novorojenčkov in dojenčkov, veliko število obolenjav med malimi in šolskimi otroki ter sorazmerno visoka umrljivost malih in šolskih otrok nam dokazuje, kako nujno je bolj živo in uspešno zainteresirati se za probleme otroškega zdravstva in skrbstva, da bomo čim prej izbrisali kvarne posledice zdravstvene in socialne brezbriznosti, ki so dediščina stare Jugoslavije. Čeprav so podatki pokazali, da sta se i obolenja i umrljivost otrok z ozirom na predvojni stanje in prva povojna leta znatno znižala, nas sedanje stanje še vedno ne more in ne sme zadovoljiti. Zavedati se moramo, da smo še vedno daleč za naprednimi narodi sveta in da bomo uspeli le z vsestransko in sistematično akcijo, zdravstveno operativno in s čim aktivnejšim zdravstveno-prosvetnim delom.

Grafikon št. 2

V tem pogledu je bilo v našem okraju v povojnih letih narejenega že mnogo. Zdravstvena zaščita otrok se je zelo razširila; ustanovljene so bile številne posvetovalnice (za noseče, za matere in otroke), zboljšala se je babiška in skrbniška služba ter zaščita šolskih otrok, dobili smo porodniški oddelki bolnišnice itd.

Podatki in primerjave, ki smo jih navedli, pa dokazujejo, da vse to še ne zadostuje in da moramo posvetiti še več pozornosti dobro urejeni in primerno razširjeni zdravstveni službi na področju otroškega zdravstva in skrbstva. Le tako bomo dosegli uspešno znižanje otroške umrljivosti in obolenja ter se približali ne samo ravni naše republike, temveč tudi ravni naprednih držav. Za doseg tega cilja moramo pričeti prav pri kraju - borba za zdravega človeka se začneja z borbo za zdravo mater in zdravega otroka. Zato moramo tudi mi pričeti od kraja, pri varstvu nosečih mater s tem, da izboljšamo našo babiško službo, da poleg novo ustanovljenega porodniškega oddelka uredimo tudi dom za čakajoče matere ter tako omogočimo potrebnim, da bo čakanje na porod in porod sam pod strokovnim nadzorom. Ze

zaščita zdravih ne zadostuje in da moramo misliti tudi na uspešno zdravljenje bolnih. Tako se iz dneva v dan jasneje odraža potreba po otroškem oddelku bolnišnice. Zdravljenje otrok in dojenčkov zahteva specialno opremljen otroški oddelki in specialno opremljene ambulante. Vsega tega pri nas nimamo in matere potujejo z bolnimi otroki v oddaljeni Ptuj ali Maribor, kjer so otroški oddelki bolnišnic prenatrpani in tako otroka zaradi pomanjkanja prostora pogosto odklonijo. Koliko kompliciranih in dolgotrajnih obolenj ter izgubljenih življenj imamo samo zaradi tega, ker pri nas ni otroškega oddelka, kjer bi bil mali bolnik pravočasno in pravilno oskrbljen. Za zboljšanje zdravstvenega stanja našega ljudstva smo že mnogo storili, a v skrbi za naše najmlajše bolnike le nismo prišli dalje od besed in načrtov. Da vsaj začasno odpravi težave, je Svet za zdravstvo pri OLO uredil vse potrebno, da se v Murski Soboti uredi provizorični otroški oddelki. Ta predlog je naletel na popolno razumevanje odgovornih oblasti in upamo, da bo še letos uresničen.

Pri urejanju in razširjanju ustanov za zaščito zdravja in za zdravljenje naših otrok pa seveda ne smemo pozabiti na potrebni višji, srednji in delu na področju otroškega zdravstva prilagojeni nižji strokovni kader. Potrebni so nam zdravniki pediatri, medicinske sestre, otroške negovalke in babice, ki bodo sposobni za vestno in predano službo otrokom.

S tako razširjeno in urejeno zdravstveno službo bomo lahko nudili našim otrokom to, kar jim zagotavlja naša progresivna socialistična zdravstvena zakonodaja in uspeli bomo znižati umrljivost in obolenje otrok na zaželjeni minimum.

Poleg tega želim, da gornje vrstice podkrepijo nujnost potrebe po novi splošni bolnišnici v Murski Soboti, v kateri bi imeli tudi sodobno urejen otroški oddelki, ki ga vse Pomurje težko pogreša.

Trahom ni v Prekmurju več zdravstveni problem št. 1

Mnogo se je že pisalo — tudi v naših časopisih — o trahomu, o kvarnih in nevarnih posledicah te nalezljive očesne bolezni, ki se odraža tako na posamezniku kot njegovi družbi in okolici.

Trahom je zdravstveni, socialni in gospodarski problem, saj si ne moremo zamisliti процvitačnega gospodarstva brez zadostnega števila parov zdravih in delavnih rok, saj v tovarnah in podjetjih ne more biti zadovoljive storilnosti in proizvodnosti, če toliko in toliko delavcev vsako leto ostane doma ali pa leži tedne in tedne v bolnišnicah — vse zaradi trahoma in njegovih posledic. Ogromni so izdatki, velike so izgube, mnogo pomanjkanja

Dr. Jože Pečan

in trpljenja je v domačijah, če ni zasluzka; revščina in bolezen povzročata še večjo bedo, beda slabše higienske razmere, a v njihovem objemu ima trahom proste roke in terja vedno več žrtev. Kako le more biti pokrajina gospodarsko krepka in napredna, če je na primer 15 odstotkov vsega prebivalstva okuženega s trahomom, kaj šele vas s 25 odst. in še več obolenimi. Na prvi pogled se zdi, da večji ali manjši odstotek trahomskih bolnikov ne igra pomembne vloge v poljedelskem predelu, saj lahko napol slepi pase krave, popolni slepec pa varuje otročičke in domačijo, če so zdravi odšli na polje. Pri nas še vedno imamo družine, ki najdejo pri hiši dovolj dela tudi za dva slepca. Naposled pa jim pride prav tudi šolski otrok, ki zaradi obolenja na očeh ne more obiskovati šolskega pouka.

Trahom je treba zdraviti

Trahom je nalezljiva bolezen, kajti bolniki prenašajo povzročitelja nehoti na svojo okolico, mati na otroka, otrok na brata ali sestro, učence v šoli okuži svojega vrstnika, delavec v tovarni svojega sodelavca; še najbolj se trahom širi med stanovalci v tesnih barakah. Zapisal sem nehoti, popravil pa bi nevede, čeprav smo že odkrili na stotine primerov, da so posamezniki skušali namenoma okužiti svojega bližnjega.

Statistike iz raznih predelov sveta kažejo še sedaj žalostno sliko o razširjenosti trahoma — povsod tam, kjer ima povzročitelj ugodna tla. V Egiptu je domače prebivalstvo domala stoodstotno okuženo s trahomom, čeprav vlada že več kot petdeset let daje težke milijone za asanacijo svoje dežele. Nekateri predeli v Aziji, posebno še v vzhodni, so 50 do 70 odst. okuženi s trahomom, prav tako tudi predeli v Avstraliji, južni in severni Ameriki. V Evropi naj omenim močno okuženo Madžarsko, Turčijo, Poljsko in Vzhodno Nemčijo. V naši državi imamo prostrane predele ob Muri, Dravi, Savi, Tisi, Donavi, Moravi in drugod — več ali manj okužene s trahomom. Število trahomskih bolnikov v naši deželi presega po mojem mnenju število 100.000.

Trahom se v začetku zelo počasi širi. Najprej obolijo zdravi člani v družini, iz bolne družine ga je že težje zanesti v zdravo; še počasneje pa se širi infekcija iz okužene v zdravo vas, v drugi okraj, iz ene v drugo državo. Desetletja minejo, preden se pojavi manjša splošna okuženost. Čimveč pa je žarišč in čimveč vasi s posameznimi trahomskimi družinami, tem hitreje narašča število bolnih. V sorazmerno kratkem času začne skokoma iz leta v leto naraščati odstotek okuženega prebivalstva, prav tako pa tudi nevarnost za zdrave ljudi, da se bodo slej ali prej okužili. Ščasoma nastopi stanje, ko so vsi bolni od trahoma. Otrok se sicer rodi z zdravimi očmi, vendar pa oboli že v najbolj rani dobi svojega življenja.

Končna in obenem najhujša posledica trahoma je slepota. Statistika kaže, da je bilo v Egiptu pred prvo svetovno vojno okoli 2 milijona ljudi slepih na eno ali obe očesi — večinoma zaradi trahoma.

Razni činitelji, druge bolezni, razna bolezenska stanja in za trahom bolj ali manj ugodne razmere odločajo o tem, kdaj se proces

konča in kako. Zelo redki pa so primeri, da se je trahom pozdravil sam od sebe in brez posledic ali pa prenehal že v začetku okužbe.

Večji ali manjši uspeh, lažje ali težje delo, več ali manj milijonov investicij in drugih izdatkov — vse to je odvisno od tega, koliko je trahom kje razširjen in v kateri dobi razvoja trahomske endemije se začne borba proti njemu. Če je vse prebivalstvo kakega obširnega predela okuženo in neposredno ogroženo — ima toliko in toliko slepcev in napol slepih, toliko in toliko odstotkov ljudi že s krvavo mreno na roženici, toliko primerov že v nalezljivem stadiju, toliko in toliko začetnih obolenj, nekaj pa še zdravih ljudi — bo protitrahomska borba morala nujno biti usmerjena k zdravljenju trahomskih bolnikov. Z zdravljenjem namreč preprečimo posledice na roženici, na trepalnicah in solzilih, z zdravljenjem kolikor toliko uspešno pomagamo napol slepim in slepcem.

Vsej borbi daje pečat - zdravljenje trahoma

Zdravstveno stanje tukajšnjega prebivalstva, položaj ob začetku socialno-higienskega dela zdravstvenega doma in sistematična borba proti trahomu se očituje takole: majhna bolnišnica z dvema zdravnikoma, dva uradna zdravnikova M. Soboti, na podeželju pa celo več zdravnikov kot sedaj. Ni bilo posvetovalnic za matere in otroke, ni bilo šolskih poliklinik, ne protitrahomskih dispanzerjev in ne protitrahomskih ustanov. Zdravstvene

tudi k potrebam in preventivnim zahtevam zaščite bolj in manj ogroženih. Začeli smo takoj z zdravljenjem bolnih, poleg tega pa se je bilo treba boriti z udomačenimi predsodki in dejstvi (...trahom je neozdravljiv, za njega ni zdravila, on je sramota... slep sem, zato mi tako ali tako ne pomaga zdravljenje itd.), dokazovati in prikazovati posledice in neprestano poučevati ljudi o nalezljivosti trahoma in preprečevanju te zahrbitne bolezni.

V ledino moramo zaorati

To je bilo že zdavnaj potrebno, vendar ni bilo pluga, s katerim bi to storili. Tega dejstva so se kaj dobro zavedali oni, ki so si naložili na ramena nalogo — orati in zajeziti širjenje trahomskega povzročitelja

Pri pregledu srca

telja v lepih prekmurskih vaseh. Zarišče trahoma je bilo povsod dovolj, saj ni bilo niti ene vasi brez trahomskih družin. Ne bom se spuščal v statistične podatke prvih let za vsako vas posebej. Ugotovitev pa, da je bilo v nekaterih vaseh že 40, 50 in še več odst. okuženih družin (odstotek bolnega prebivalstva dotične vasi pa trikrat ali štirikrat manjši), so prerokovale kljub najboljši volji, žilavosti in pripravljenosti precej žalostno prognozo (napoved). Bolj preprosto rečeno: trajnejše uspehe smo pričakovali šele po dolgih letih požrtvovalnega dela. Kleklove »Novine« so pred 25 leti v članku od Grada pisale: »Čudno se nam vidi, da je sedaj, ko imamo protitrahomske ambulante, vedno več trahoma.« Zares: pojasnjevati slepim in gluhim je težka zadeva!

Veliko prej se okuži s trahomom zdrav kot pa od te bolezni ozdravljen človek. Dobo od začetka preventivne in kurativne protitrahomske akcije v Prekmurju (od 1927. do 1941. leta) sem karakteriziral takole: tisoči ozdravljenih, tisoči novih bolnikov — več pregledov, več trahomskih bolnikov! Trahom ni bil zatrt v predvojni državi. Res pa je, da ni bilo novih slepcev in tako grozečih posledic. Zakaj ni bil zatrt že v stari državi? Grafikon na zdravstveni razstavi leta 1952 je v besedi in sliki prikazal, zakaj se to ni zgodilo: ker je bilo premalo zdravstvenega kadra, ambulante, denarja in zdravih, premalo propagande in sodelovanja. To je bila slabost predvojne trahomske akcije! In dobra? Ljudstvo je čez leta zavrglo »sramoto« in se rešilo mladosti, pridobilo je zaupanje v borbo in zdrava načela zdravstvene politike, v zdravstvenem kadru je videlo rešitelje in zaveznike, iz njihovih naukov je črpalo izkušnje v svojo korist, v dobro svojih otrok in sosedov. Počasi je šlo in — težko! Posebno zdrave in ogrožene je bilo težko vključiti v akcijo. Počasi je šlo, pa zato bolj uspešno! Dobra propaganda v prid protitrahomske akcije je bilo tudi naše sezonsko vprašanje, saj nihče, ki je obolel za trahom, ni dobil dela v Franciji ali v Nemčiji, zato je na stotine prekmurskih prebivalcev — to so

bili ponavadi ljudje v najboljši življenjski dobi — redno prihajalo v ambulante in obiskovalo tudi centralo. Prihajali so iz vseh prekmurskih vasi. (Pojavljanje novih legel bolezni v drugih predelih je bilo nič za tedanje državo, trahomsko vprašanje pa ni bilo tedanjim državnikom noben problem — problem je bil pa zato toliko večji za maloštevilni zdravstveni kader.)

Okupacije ničesar ne koristijo, marveč povzročajo nove probleme zaradi poslabšanja stanja na vseh področjih. Trahom se je v štirih letih že sam po sebi sila razširil, širili pa so ga tudi hote, da bi se tako izognili fronti; navidezno se je stanje izboljšalo zaradi številnejšega zdravstvenega pomožnega kadra.

PO OSVOBODITVI JE BILO STANJE SPET KRITIČNO

še celo mnogo bolj, kot je bilo pred začetkom vojne vihre; število bolnih večje kot v začetku prve akcije. Naj navedem samo dva potočka, ki sta bodrila organizatorja protitrahomske borbe, da je spet zagrabil za plug in koso. Prvi: vodstvo države je prevzelo delovno ljudstvo, ki je najbolj poznalo svoje trpljenje in nadloge preteklih generacij v času vladanja neljudskih režimov. Drugi: ljudstvo še ni pozabilo iskrenih in dobrohotnih naukov, spet je pričakovalo požrtvovalnosti in stalne pripravljenosti zdravstvenega kadra, pričakovalo je, da mu bo ta kader pomagal in mu reševal otroke. Še vedno je bilo živo zaupanje ljudi v uspešnost zdravljenja in ohranjenja želja, da bi trahomu že enkrat odklenkalo. Vemo pa, da jim razni ukrepi, odredbe in pravilniki v prvih letih po osvoboditvi niso mogli biti posebno všeč!

Reorganizirana protitrahomska služba si je takoj v začetku načrtala dvojni program: zdraviti bolne, zaščititi zdrave pred okužbami. Zares uspešna protitrahomska, kakor tudi vsaka druga zdravstvena akcija pa mora zajeti vse vasi na okuženem ozemlju, vsaka družina mora imeti zdravitelja bolnih in zaščitnika še zdravih članov! Oboje lahko dosežemo le z zadostnim številom zdravstvenih delavcev; vsakemu posameznemu zdravstvenemu delavcu pa

Zdravniki pri operaciji

mora biti stvarnemu stanju odgovarjajoče določen tako velik rajon, da ga more obvladati — tako v kurativnem kakor tudi v preventivnem pogledu. Množičnega in obveznega zdravljenja ni moči izvajati po hišah, pač pa le v zato primernih prostorih — ambulantah in zdravstvenih postajah. Čim gostejša je mreža zdravstvenih postaj, tem uspešnejše je delo, tem lažje je izvajati zakonske odredbe in ukrepe v zvezi s prisilnim zdravljenjem. Prav tako pa spet ni mogoče opravljati sistematičnih in pogostih pregledov vasi od hiše do hiše. Tudi za to osnovno in nujno potrebno preventivno delo so potrebni primerni prostori — zdravstvene postaje.

Trahom je samo ena takoiimovanih socialnih bolezni, bolezni družbe, bolezni, ki uničujejo delovno sposobnost marljivemu kmetske mu in tovarniškemu delavcu. Za zatiranje trahoma, tuberkuloze in drugih socialnih bolezni mora biti dovolj večšega terenskega skrbniško-zdravstvenega kadra, dovolj primernih zdravstvenih postaj na terenu. V eni sami družini je lahko nagomilen skupek zdravstvenih in socialnih problemov. Denimo: mati je noseča, oče tuberkulozen, v njej je kup predšolskih in šolskih otrok, toliko in toliko okuženih po trahomu, eden ali več golšavih, eden duševno omejen, oče vdan alkoholu, v hiši so poleg siromašnosti še grobe higienske pomanjkljivosti, ki izvirajo samo iz nepoučenosti. Vsaka družina je svojstven socialni in zdravstveni problem — lažje ali težje rešljiv. Koliko je v takih družinah potrebnega terenskega skrbniško-zdravstvenega kadra. Zadostuje

samo eden, ki pa se mora zavedati dolžnosti in nalog pravega zdravstvenega aktivista. Ščasoma se mora dobro izuriti, da bo lahko prav videl, spoznal in opisal zdravstveno in socialno problematiko na svojem delovnem območju. Dobra beseda in ročna pomoč mnogo koristita ljudem. Terensko skrbniško-zdravstveno osebje v protitrahomski službi samo poučuje, pomaga in preprečuje širjenje okužb, terenska protitrahomska sestra pa poleg pravkar navedenega še zna zdraviti bolnike. Druga dolžnost skrbniško-zdravstvenega osebja pa je v tem, da signalizira in poroča o stanju. To pa lahko stori le tedaj, če je v stalnem in tesnem stiku z družinami v določenih vaseh in če je dobro povezano z zdravstvenimi ustanovami — kurativnimi in preventivnimi — v središču.

Protitrahomska akcija je bila V PREKMURJU PRVA ZDRAVSTVENA AKCIJA,

ki je široko zajela vse vasi, bolne kakor tudi zdrave ljudi, dosegla kontakt in pravo sodelovanje. V nobenem primeru ni prostovoljno odstopila od načel pravilne zdravstvene politike, ni obupala pred ovirami in težavami. Stvarna ovira, s katero so se morali sprva odločno spoprijeti njeni borci, je bila nezadostna zdravstvena poučenost ljudstva, ki je bilo še vedno dokaj obremenjeno z udomačenimi predsodki prejšnjih generacij. Ko pa je ljudstvo bilo dovolj poučeno in je zaupalo v akcijo je odpadla tudi ta stvarna težava.

Zdravljenje kroničnega trahoma traja večkrat tudi leta in leta, zmanjševanje njegovih posledic pa celo desetletja. Poleg tega pa mora biti zdravljenje strokovno vodeno in redno; zato sta potrebni vzdržljivost in potrpežljivost — tako pri zdravniku, še bolj pa pri bolniku.

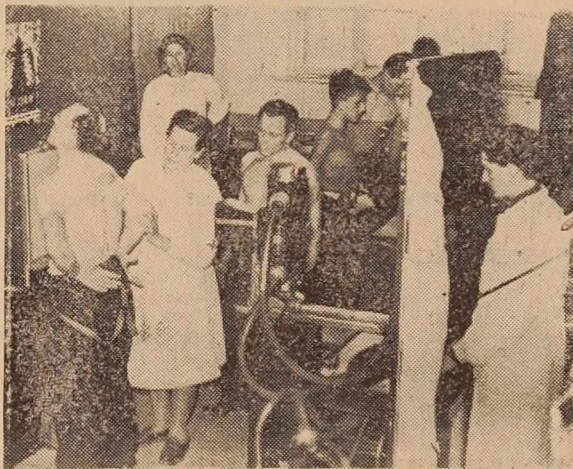
V letih 1945 in 1946 se je zdravilo povprečno 20 do 50 odstotkov bolnih in sumljivih, sedaj pa so taki, ki se izogibajo rednega zdravljenja, zelo redki. V nekaterih rajonih pa jelo sploh ni več. Splošnih pregledov se je v letu 1946 udeležilo 70 do 80 % letos in zadnja leta pa domala 100 odst. povabljenih. Nič več niso potrebne številne skupine, niti dolgotrajne priprave, kajti sedaj opravljamo preglede brez odredb in posebnih izdatkov zanje. Že leta in leta izvajamo redne in neprestane preglede v rajonih, v katerih je še protitrahomska sestra.

Prva leta po osvoboditvi je bilo glavno delo posvečeno zdravljenju bolnih in zmanjševanju posledic trahoma, preventivno delo pa je bilo bolj v ozadju. Naj v dokaz spregovorijo nekaj številki! Leta 1947. je bilo 198.919 zdravljenj in 6.742 pregledov (v glavnem smo pregledali one, ki se iz kakršnegakoli razloga niso udeležili sistematičnih pregledov), leta 1954 je bilo zdravljenj 73.151 in pregledanih 102.169 ljudi, v prvem četrtletju letos pa smo zabeležili 22.266 zdravljenj in 50.216 pregledov. Hišnih obiskov so sestre naštele leta 1947 11.585 (število sester je bilo takrat domala dvakrat večje kot sedaj), 1954. leta 19.782 in letos v prvem četrtletju že 8.292.

Prva leta po osvoboditvi je bila protitrahomska borba prvenstveno usmerjena k zdravljenju bolnih, preventivnemu delu pa le v toliko, kolikor je bilo časa in kolikor je bilo potrebno zaradi izostankarjev. V zadnjih letih pa, ko je število bolnih v nekaterih prej zelo okuženih predelih za več kot 40 krat (Grad. Kuzma), v Prekmurju pa povprečno za več kot 25 krat manjše, je akcija posvečena predvsem učvrstitvi doseženih uspehov in zaščiti zdravih ljudi.

Ob koncu leta 1946 je bil najmanj en primer trahoma še v vsaki četrti prekmurski družini. Tako pač ni težko izračunati, koliko ljudi je bilo ogroženih. Po dosedanji statistiki pa jih je samo še 1,5 %.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Množično fluorografiranje — preventiven ukrep za ljudsko zdravje

V BORBI PROTI TRAHOMU

(Nadaljevanje s 7. strani)

Pri njem ne poznamo inkubacijske dobe v tem smislu: če ne obolimo čez toliko in toliko dni ali tednov, odkar se je pojavil v družini svez primer z gnojenjem, če se brišem s svojo brisačo itd., potem sem brez skrbi, da ga ne bom dobil. Seveda ni tako, kajti v starih leglih in žariščih se še danes javljajo in se še bodo nekaj časa pojavljali svezji in novi primeri trahoma, pa čeravno so v družini vsi zdravi ali ozdravljeni in čeravno ne najdemo v bližini vira za prenešeno okužbo. V znanstvenem pogledu je trahom še vedno nerešen problem, saj še ne poznamo povzročitelja in raznih okoliščin — ugodnih in neugodnih — zaradi katerih sploh pride do trahomskega obolenja. Težko, stoletja in desetletja trajajočo epidemijo trahoma je moči zatreti le s sistematično organizacijo zdravstvenih služb, z dolgotrajnim in požrtvovalnim delom, s prevzgojo ljudstva.

Vsaka borba terja vojake, ofenziva pa jih zahteva še več. Vojak brez hrabrosti in požrtvovalnosti pa kljub najmodernejšemu orožju in dobremu vodstvu ne bo pravi borec, marveč prej škodljivec hrabri vojski! Težko je ozdraviti socialne bolezni, še teže jih je ozdraviti, uspešno pa je lahko preventivno delo (neprestani pregledi, iskanje začetnih primerov, trajna budnost in tesen stik z družinami). Pa tudi za to, vsekakor važnejše delo je potreben številni kader.

Likvidirati boj s trahomom — protitrahomsko akcijo v Prekmurju zaradi tega, ker je število bolnih malo, ker je dosedanji aparat prevelik, ukiniti protitrahomske zdravstvene postaje, združiti rajone in zmanjšati kader — takih predlogov resen zdravstveni delavec ne more prenesti, kaj šele odobravati ali pa jih celo uresničevati. Borba s trahomom v Prekmurju je prva akcija v naši državi, ki je bila pravilno organizirana, ki se je praktično — tako v kurativnem kot v preventivnem pogledu — prav dobro uveljavila tudi v mednarodnem merilu in že daje drugim podobnim akcijam v naši državi pravo smer in dragocene izkušnje. Ni pa edini rezultat te akcije v tem, da je trahomski problem v Pomurju domala rešen, marveč že kaj določno označuje pot, po kateri bo treba v prihodnosti usmeriti organizacijo borbe proti sleherni socialni bolezni, ona nam dokazuje, kako je moči pravilno rešiti vse zdravstvene probleme širšega pomena.

MNOGO ZDRAVSTVENIH PROBLEMOV ODLAGAMO

ker nimamo zaenkrat še dovolj zdravstvenega kadra in primernih ustanov. Ali drugače: ogromno je dela, a malo delavcev!

Leta 1945, 1946 in 1947 so bili zaradi nujnosti reševanja trahomskega problema v našem okraju izdani po republiških oblastvenih organih razni pravilniki, odredbe, odločbe in ukrepi, ki so v marsičem občutno omejevali prostost in svobodo prekmurskemu ljudstvu; sedanje stanje pa omogoča, da lahko številne predpise omilimo ali pa jih sploh prekličemo. Ko sem zapisal tisto o likvidaciji, sem prvenstveno meril na še vedno veljavne zakonske paragrafe, ki našemu ljudstvu niso več všeči.

Vse druge zdravstvene probleme preventivne zaščite prekmurskega ljudstva bomo v bodočnosti laže reševali, kot pa bi jih, če ne bi bilo protitrahomske akcije; borba proti trahomu namreč neizpodbitno dokazuje, da je moči edinole z dobro organizirano, široko zajeto in dosledno izvajano zdravstveno akcijo v sorazmerno kratkem času doseči nepričakovane uspehe.

Stanje v letu 1946: v Prekmurju ni bilo vasi brez trahoma, našli smo 7.766 okužb in 1.986 ozdravljenih bolnikov. V naslednjih letih je bilo vpisanih še 2.552 novih primerov, ozdravljenih pa 9.975 ljudi (do decembra 1954).

Sedanje stanje: v seznamu je še 325 primerov trahoma!

Gospodarsko škodo, ki jo je trahom povzročil v desetletjih prekmurskemu ljudstvu, bi bilo moči izraziti v milijonih, prav tako pa tudi koristi, ki jih bomo imeli v bodočnosti od te akcije zaradi tega, ker je trahom prenehal biti problem. Borba ni bila lahka. Od januarja 1947 do sedaj naštejemo en milijon 219.876 zdravljenj, 612.153 pregledov in 175.589 hišnih obiskov. Sedaj pa je samo še potrebno: očuvati doseženo in težko priborjeno zmago.

DESET LET RDEČEGA KRIŽA V PREKMURJU

Organizacija Rdečega križa Slovenije je bila ustanovljena v Gradcu, v Beli krajini, 18. junija 1944. leta. Odtlej pa do letos, ko se tudi organizacija RK vključuje v proslave 10. obletnice osvoboditve, je torej minilo že enajst let.

Med vojno je RK moral skrbeti za ranjence in pomagati onemoglim borcem. Po vojni pa se je dejavnost RK še razmahnila in zajela mnogo naših ljudi, ki so pred vojno komajda vedeli za to organizacijo. V naslednjih vrsticah bomo torej nekaj povedali o delu in nalogah RK v Prekmurju.

davatelji so zelo številni, saj jih je bilo kar 150, predavali pa so zdravniki, babice, medicinske sestre, funkcionarji RK i. dr. Slabo pa je, da potem ta dekleta, ki so končala tečaj, niso dalje delala v organizaciji RK, ker bi tako več koristile, čeprav ni dvoma, da so v svojih domovih izkoristile in uporabile tisto, kar so se naučile.

Komisija, ki je skrbela za organiziranje tečajev, je ustanovila 15 postaj za prvo pomoč, pri vaških odborih in v vseh šolah pa higienske koticke.

ga. Pomoč, ki jo dajemo obolelim, je vsekakor skromna in nezadostna. Potrebno je, da se proti tuberkulozi borimo prav vsi, saj stane zdravljenje enega bolnika letno skoraj milijon dinarjev.

Precej množične so akcije za oddajanje krvi. Lani se je prijaviilo nad 2500 krvodajalcev, a kri je bila odvzeta le 1969. To je sicer lepa številka, toda za naš okraj še vedno zelo nizka.

Komisija za male asanacije je doslej očistila in uredila javni vodnjak v Izakovcih, Mačkovcih, vodnjak in stranišče v Vučji gomili, popravila vodovod pri Gradu, zarezila vodo v Vidoncih, v Serdici in D. Slavečih pa sta bili zgrajeni stranišči. Opravljena dela so vredna nad 2,5 milijona dinarjev, a stala so nekaj čez 700.000 din. Niso pa še končali z urejevanjem vodnjaka v Melincih in Bodoncih ter šolskih stranišč v Dolencih in Pincal, gradili pa bomo še vodnjak v G. Bistrici, popravili vodovod v Gorici in asanirali zajezitve vode v Lončarovcih.

Težka pa je borba proti alkoholizmu, zato tudi uspehi niso veliki. Komisija pa je že zbrala dragocene podatke, ki ji bodo služili za osnovo vsega dela. Navedem naj samo nekatere izmed njih: Od 9649 učencev redno pije 285, priložnostno 5727 in le 5659 učencev ne pije. Na gimnazijah redno pije 151 dijakov, priložnostno 2524, ne pije pa le 1525 dijakov. Zaradi alkohola živi v moralno ogroženih razmerah 286 otrok. V okraju imamo 1529 kroničnih pijancev. Leta 1954 je bilo prodanih za sto milijonov štiri sto petdeset osem tisoč dinarjev alkoholnih pijač, kar zavzema 70% prometa v naših gostilnah, brezalkoholnih pijač pa je bilo prodanih le

Na zdravstvenem tečaju — pri praktičnem delu

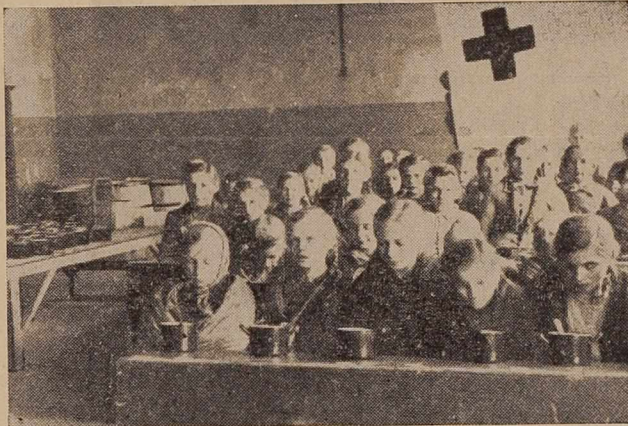
v ostalem pa nočejo razumeti potrebe organizacije RK.

V skladu s spremembami v družbenem in političnem upravljanju smo reorganizirali tudi RK. Toda organizacija novih nalog ni zmogla. Zato beležimo od 1950, pa do 1953. leta močan padec števila članov. Mnoge osnovne organizacije so razpadle, tiste pa, ki so ostale, so samo životarile. Leta 1953, torej že po združitvi obeh prekmurskih okrajev, je bilo v Prekmurju 75 vaških odborov RK, od teh pa jih je delalo le 52. Točne evidence o številu članov pa sploh ni bilo.

Našim ljudem je bilo potrebno tolmačiti naloge in vsebino dela RK, nato utrditi organizacijo, pomnožiti število članov in odborov ter pričeti z delom. Danes skrbi RK za zdravstveno prosvetitev ljudi, za pomoč bolnikom, za matere in otroke in se bori proti alkoholizmu, organizira krvodajalstvo, ustanavlja postaje prve pomoči, skrbi za zavarovanje delovnih mest, urejuje vodnjake, gnojnične jame, deli pa še tudi podpore socialno šibkim in bolnikom.

Za izvajanje vseh teh nalog skrbi komisija pri OO RK. Njihovo delo je precej uspešno, kar dokazujejo razni podatki. Predvsem je opaziti znaten napredek pri zdravstveni prosveti. Samo letos je bilo organiziranih 37 tečajev, ki jih je obiskovalo nad tisoč deklet, v zadnjih treh letih pa je tečaje končalo okoli 2160. Tudi pre-

V našem okraju je silno potrebna in nujna borba proti tuberkulozi, saj boleha na tej bolezni skoraj vsak 65. človek v okraju ali 1,5 odst. vsega prebivalstva. Če k temu dodamo, da trenutno v okraju nimamo nobenega fiziologa in zato dispanzer v M. Soboti ne deluje, v Lendavo pa prihaja zdrav-

Solske kuhinje — za naše malčke potrebne in koristne ustanove

nik iz Varaždina, je to res pereč problem. Poleg tega pa je bila tudi borba proti tej nevarni bolezni napačno organizirana, ker smo skrbeli samo za že obolelega človeka, ne pa za zavarovanje zdrave-

za 15 milijonov 141 tisoč dinarjev. Potem sta še delali komisiji za pomladkarje in socialno dejavnost. Slednja je skrbela za zbiranje in delitev pomoči. Za poplavljenca v Celju je zbrala raznih živil in de-

narja v skupni vrednosti okrog 1,2 milijona dinarjev, za poplavljenca v Srbiji pa 348.547 din.

V novi družbeni in upravni ureditvi bo imela organizacija RK za svoje delo mnogo širše možnosti. S svojimi zastopniki bo moral Rdeči križ aktivno pomagati pri družbenem upravljanju zdravstvenih ustanov in zavodov. Zaradi nove organizacije zdravstvene službe in socialne politike bo nujno potrebno zastopstvo RK v svetih za zdravstvo in socialno skrbstvo. Za boljše delo pa bodo morali tudi pri komunskih odborih RK ustanoviti komisije za posamezna vprašanja.

Formiranje novih okrajnih in občinskih odborov je že v teku. V osnovnih organizacijah se že tudi pripravljajo na okrajno konferenco. Dosedanji odbori bodo morali skupaj z iniciativnimi odbori dobro razmisliti o bodočem vodstvu, ki bo moralo znati ritegniti k delu vse prebivalstvo. Delo pa ne bo smelo biti kampanjsko, temveč stalno in sistematično, prilagojeno razmeram in potrebam kraja ali okoliša.

Pri delu bo pa moralo sodelovati čimveč žena. Sicer v tem pogledu nismo ravno slabi, saj smo imeli 158 odbornic, med njimi pa je bilo celo 58 predsednic vaških in občinskih odborov RK, kljub temu pa bomo morali še več storiti, ker pri nobeni organizaciji žena ne najde tako širokega in plemenitega dela kakor pri RK.

Pri zdravstveni prosvetni dejavnosti bo potrebno organizirati čimveč tečajev za prvo pomoč, za zdravo prehrano, nego bolnikov, borbo proti tuberkulozi, razna posvetovanja o skrbi za jetične, poleg tega bo na morala organizacija še dalje pomagati socialno šibkim in bolnim. Organizacije RK bodo morale narediti vse, da bo imela transfuzijska postaja, ki jo nameravajo ustanoviti v M. Soboti, vse leto dovolj stalnih krvodajalcev.

Znano je, da imamo v našem okraju mnogo okužb za tifusom, grižo in drugimi nalezljivimi boleznimi. V letu 1953 je bilo takih obolenj 690, lani že 716, a letos v prvih treh mesecih 316 primerov. Legla teh bolezni so slabi vodnjaki, razlite gnojnične jame idr. Iz tega pa izhaja, da bo morala komisija za asanacije opraviti še veliko dela.

Tudi alkoholizem je pereč problem. Borba proti njemu je še mlada, a iz podatkov in izkušenj, ki nam jih je dala, že lahko preidemo od splošnih ugotovitev k dejanjem. Komisija, ki se bo bavila s tem problemom, se bo morala povezati z različnimi organizacijami, ki skrbijo za mladino in njeno vzgojo. Našim ljudem bo pa morala neizprosno pokazati vse kvarne posledice, ki jih prinaša alkoholizem.

Pri vsem tem delu pa ne bomo niti ne bomo smeli iti mimo mladine, ki jo bo potrebno vključiti v vsako akcijo, saj kaj radi naglašamo, da je mladina naša bodočnost, naš up, toda to moramo pokazati tudi z dejanji. Dajmo ji možnost, da se bo navadila na red in čistoto, dajmo ji možnost, da bo spoznavala svojo domovino in svet. Mladina je potrebna vzgoje, zato pa naj starejši člani skrbijo zanjo, ne prepuščajmo je pa same sebi. uč.

K DESETI OBLETNICI OSVOBODITVE

iskreno čestita delovnemu ljudstvu Pomurja in želi še mnogo delovnih zmag pri nadaljnji graditvi socializma

MESTNI LJUDSKI ODBOR MARIBOR

